

Otocolobus manul

گربه پالاس

Pallas's Cat, Manul

External Features: HB 45 - 62 cm, T 20 - 31 cm, SH 25 - 28 cm and W 2.5 - 4.5 kg. Pelage coloration in this cat varies from silver-gray to red with white tipped hairs which gives the animal a silver appearance. It has short black-banded limbs and a short, thick and black-tipped tail. There are remarkable small black spots on the forehead. Like the sand cat, its bullae ossae (tympanic bullae) are enlarged for enhanced hearing, used for finding burrowing rodents. Hairs on the tail and ventral are twice the length of those on the body and flanks, an adaptation to cold winters. It was formerly thought that the fluffy manuls are ancestors of the Persian cats, which is incorrect.

Biological Features: The Manul is solitary. Its preferred prey is the Afghan pika though it also consumes hares, rodents, chukars and invertebrates, which are usually hunted in early morning and late afternoon. It buries its scat under soil. The species is poorly adapted for running and when threatened, freezes and flattens itself against the ground. Mating usually takes place during winter and gestation period lasts 66 to 75 days and 2 to 8 (usually 2 to 4) kittens are born per litter. At 2 months age, they weigh 500 to 600 grams and resemble adults in appearance but mature at 9-10 months. Longevity is 11.5 years in captivity. Known predators include large eagles, red fox and domestic dogs.

Habitat, Distribution and Abundance: The manul lives in mountain and high rocky habitats in the Alborz ranges and arid mountains in central Iran. Its range in Iran is mainly in the Alborz Mountains, but sporadic reports from central and eastern provinces have also been confirmed. It seems that the manul occurs in low-density in Iran.

Conservation Status: The manul is officially protected by law in Iran as an endangered species and is categorized as "Near Threatened" (NT) by the IUCN and cited in appendix II of CITES. Our knowledge about the manul in Iran is awfully poor; however, conservation of its habitats is essential.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۴۵ تا ۶۲ سانتی‌متر، طول دم ۲۰ تا ۳۱ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۲۵ تا ۲۸ سانتی‌متر و وزن ۲/۵ تا ۴/۵ کیلوگرم است. رنگ زمینه بدن از خاکستری تا قرمز متغیر است. نوک موها سفید بوده و ظاهری نقره‌ای رنگ به جانور می‌دهد. پاها کوتاه با نواریهای سیاه رنگ و دم بلند و قطور با انتهای سیاه است. خال‌های سیاه رنگ کوچکی روی پیشانی دیده می‌شود. صندوق صماخ در گربه پالاس مانند گربه شنی برای شنیدن صدای جوندگان زیرزمینی بزرگ است. طول موهای زیر بدن و دم، دو برابر موهای روی بدن و پهلوهاست و یک نوع سازگاری جهت تحمل سرمای زیستگاه‌های سردسیر برای این جانور به حساب می‌آید. پیش از این گمان می‌شد که گربه پالاس به دلیل داشتن موهای بلند، اجداد گربه ایرانی بوده است.

ویژگی‌های زیستی: جانوری تک‌زی است. طعمه مورد علاقه‌اش پایکا است و از خرگوش، جوندگان، کبک و بی‌مهرگان نیز تغذیه می‌کند. معمولاً اوایل صبح یا بعدازظهر به شکار می‌پردازد. سرگین خود را با خاک می‌پوشاند. توانایی زیادی در دویدن ندارد، از این‌رو هنگام احساس خطر، بی‌حرکت مانده و یا بدنش را روی زمین پهن می‌کند. جفت‌گیری معمولاً در زمستان صورت گرفته و دوره بارداری ۶۶ تا ۷۵ روز طول می‌کشد و ۲ تا ۸ (معمولاً ۲ تا ۴) توله به دنیا می‌آورد. وزن تولدها در ۲ ماهگی به ۵۰۰ تا ۶۰۰ گرم رسیده و ظاهری شبیه بالغ‌ها پیدا می‌کنند اما در ۹ تا ۱۰ ماهگی بالغ می‌شوند. در اسارت تا ۱۱/۵ سال عمر می‌کند. طعمه‌خواران شناخته‌شده این گربه، عقاب‌های بزرگ، روباه و سگ‌های اهلی هستند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های کوهستانی و صخره‌ای مرتفع در رشته‌کوه البرز و کوه‌های خشک مناطق مرکزی زندگی می‌کند. محدوده پراکندگی این گربه‌سان در کشور به طور عمده منطبق بر نواحی کوهستانی البرز است، ولی گزارش‌های پراکنده‌ای از استان‌های مرکزی و شرقی کشور نیز در دست است. براساس مشاهدات به ثبت رسیده، فراوانی گربه پالاس در کشور کم است.

وضعیت حفاظتی: در شمار گونه‌های درخطر انقراض سازمان حفاظت محیط زیست است. در طبقه «نزدیک به تهدید» (NT) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. درحال حاضر اطلاعات جامعی از وضعیت این گونه در دست نیست، ولی حفاظت از محدوده‌های پراکندگی آن ضروری به نظر می‌رسد.

8

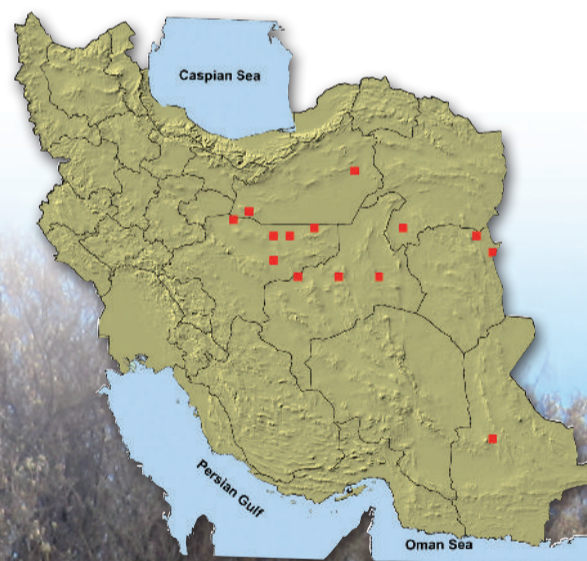

External Features: HB 39-57 cm, T 28-35 cm, SH 24-30 cm and W 1.3-3.4 kg. Male and female are similar in appearance with pale sandy to yellow fur over most of the body, with pallid bars which are sometimes hardly visible, and white on the chin and ventral. There are 2 to 3 black bands on the black tipped tail. Two reddish lines run across the cheeks from the outer corners of the eyes. The sand cat is distinct from other Asian cats in having long hairs growing between their toes that create a cushion of fur under the footpads, helping to insulate them while moving over hot and loose sand. Ears are large and widely spaced and give the animal an enhanced sense of hearing for finding sparse prey even under the ground. They stalk close to the ground and sometimes even jump from this position.

Biological Features: The sand cat is well adapted to harsh sandy desert environments. It is solitary and mainly nocturnal coming out after dusk to hunt rodents, hares, birds, reptiles and even insects and can survive without daily access to water. Mating takes place in winter and after a gestation period of 59 to 67 days, 2 to 4 kittens are born. The kittens weigh 40 to 80 grams at birth. They grow rapidly and wean at 6 to 8 months of age. Sand cats become fully independent by the end of their first year, and reach sexual maturity not long after. They can live up to 14 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: The sand cat inhabits very arid deserts of Iran at low abundances. It has been reported only from few places in Iran from Semnan, Esfahan, Yazd, South Khorasan and Sistan and Baluchestan provinces.

Conservation Status: The Iran Department of Environment lists the Sand cat as "endangered", IUCN categorizes it as "Near Threatened" (NT) and CITES includes it in Appendix II. Although there are only a few reports of the species in Iran, its survival does not seem to be in great danger. Shepherd dogs are the main threat to this species in Iran.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۳۹ تا ۵۷ سانتی‌متر، طول دم ۲۸ تا ۳۵ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۲۴ تا ۳۰ سانتی‌متر و وزن ۱/۳ تا ۳/۴ کیلوگرم است. نر و ماده هم شکل هستند. رنگ بدن خاکی تا خاکستری زرد بوده که در پشت بدن تیره‌تر و شکم سفید است. دو تا سه حلقه سیاه رنگ روی دم وجود دارد و غالباً انتهای دم به رنگ سیاه ختم می‌شود. یک نوار خرمایی رنگ از گوشه چشم‌ها تا گونه امتداد دارد. به دلیل رشد موهای بلند و متراکم در میان انگشتان، بین گربه سانان آسیا متمایز است. این موها در برابر دمای بالای بیابان به شکل عایق عمل می‌کند. همچنین وزن بدن جانور را پخش کرده و موجب سهولت حرکت آن روی ماسه‌های بیابانی می‌شود. گوش‌های بزرگ در دو طرف سر با فاصله قابل توجه، قدرت شنوایی قوی برای یافتن طعمه‌های معذود، حتی در زیر زمین را به حیوان می‌بخشد. روش راه رفتن منحصربه فرد است، چنانچه حین حرکت شکمش تقریباً به زمین چسبیده و گاهی نیز در همین حالت جهش می‌کند.

ویژگی‌های زیستی: به خوبی خود را با شرایط بسیار سخت حاکم بر مناطق بیابانی و کویری تطبیق داده است. عمدتاً شب فعال و تک‌زی است. از جانوران کوچک نظیر جوندگان، خرگوش، پرندگان، خزندگان و حتی حشرات تغذیه می‌کند. به نوشیدن آب روزانه وابسته نیست. در زمستان جفتگیری کرده و پس از ۵۹ تا ۶۷ روز، ۲ تا ۴ توله به دنیا می‌آید. توله‌ها هنگام تولد تقریباً ۴۰ تا ۸۰ گرم وزن دارند و به سرعت رشد کرده و حدوداً در سن ۶ تا ۸ ماهگی از مادر جدا می‌شوند. تا ۱۴ ماهگی از لحاظ جنسی بالغ شده و در اسارت تا ۱۴ سال زندگی می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های بیابانی کشور با فراوانی نه چندان بالا زیست می‌کند. تاکنون تنها از چند نقطه در ایران از استان‌های سمنان، اصفهان، یزد، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان گزارش شده است.

وضعیت حفاظتی: در زمره گونه‌های درخطر انقراض سازمان حفاظت محیط زیست، در طبقه «نزدیک به تهدید» (NT) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. گزارش‌های زیادی از مشاهده آن در دست نیست ولی به نظر نمی‌رسد که بقای آنها در مخاطره جدی باشد. سگ‌های گله مهمترین تهدید برای این گونه در ایران هستند.

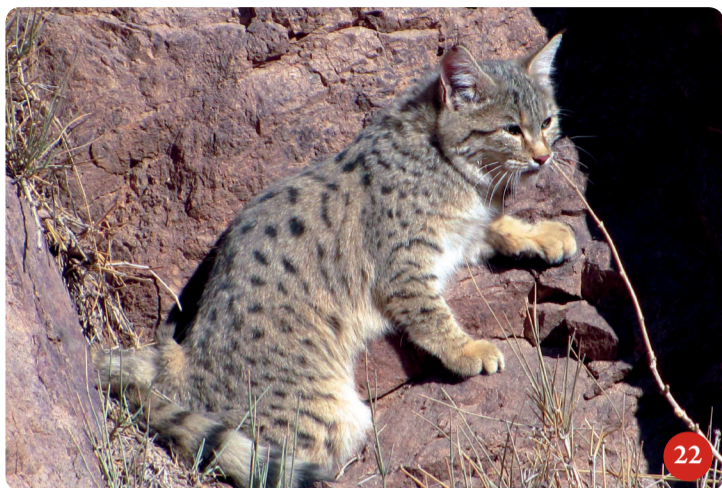
5

Felis silvestris

گره وحشی

Wild Cat

آذری: چول پیشکی، کردی: پیشک، مازندرانی: بامشی، بلوچی: گربک

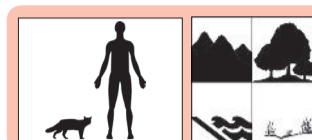

External Features: HB 50-80 cm, T 25-35 cm, SH 30-40 cm and W 3-6 kg. The wild cat has a long and bushy tail with widened tip that is usually black; short muzzle, large eyes, large triangular shaped ears and long, slender fore and hind feet. The body colour is variable ranging from brown to grey. Most wild cats in Iran have well-pronounced spots on their body. The species is considered as the ancestor of the domestic cat and can interbreed with it. The body is larger than that of the domestic cat and has more spots.

Biological Features: Although preferring wetter areas, the species can survive in dry deserts. It typically lives solitarily and is mostly nocturnal and secretive. The species feeds mainly on rodents but occasionally preys on birds, frogs, insects, poultry and rarely livestock. It breeds in winter and after a gestation period of 58 to 62 days, give birth 2 to 4, rarely 8 kittens. Kittens weigh 80-120 grams and their eyes open after 9-11 days. They become independent at the age of 5 to 10 months and sexually mature in 9 to 12 months. The lifespan is 11 in the wild and up to 15 years in captivity. Known predators include larger felids, golden eagles and domestic dogs.

Habitat, Distribution and Abundance: The wild cat lives in forests, mountains, steppes, deserts, hills and even in the vicinity of human habitations. It is found in all provinces of the country, except the Hyrcanian forests of Northern Iran.

Conservation Status: Road kills is probably the major cause of population declines in Iran. Hybridisation with domestic cats has reduced genetic diversity of wildcats in many parts of Iran. CITES lists it in Appendix II and IUCN lists it as "Least Concern" (LC). Unlike all other felid species in Iran it does not required specific conservation measures. Since up to three subspecies of wildcat have been reported from Iran, genetic sampling from wild specimens can provide interesting insights on distribution of these subspecies. Most of the examined specimens from Iran are considered as Asiatic wildcat (*F.s. ornata*).

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۵۰ تا ۸۰ سانتی‌متر، طول دم ۲۵ تا ۳۵ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۳۰ تا ۴۰ سانتی‌متر و وزن ۳ تا ۶ کیلوگرم است. دمی پر مو و بلند با نوک پهن و معمولاً سیاه رنگ، پوزه کوتاه، چشم‌های درشت، گوش‌های بزرگ و مثلثی شکل و دست و پای بلند و باریک دارد. رنگ بدن بسیار متغیر، از قهوه‌ای تا خاکستری است. اغلب گربه‌های وحشی ایران، روی بدن خال‌های مشخصی دارند. از اجداد گربه اهلی بوده و می‌تواند با آن جفت‌گیری کند. جثه گربه وحشی بزرگ‌تر و خال‌های روی بدن بیشتر است.

ویژگی‌های زیستی: به مناطق مرطوب علاقمند بوده، ولی در بیابان‌های خشک نیز قادر به بقا است. معمولاً تنها زندگی می‌کند و به طور عمده شب فعال و مخفی‌زی است. به طور عمده از جوندگان تغذیه کرده اما پرندگان، خزندگان، قورباغه‌ها و حشرات و حتی گاهی اوقات حیوانات اهلی کوچک مانند مرغ، خروس و به ندرت بره و بزغاله را نیز شکار می‌کند. معمولاً در زمستان جفت‌گیری می‌کند و پس از ۵۸ تا ۶۲ روز، ۲ تا ۴ و به ندرت ۸ توله به دنیا می‌آورد. تولدها ۸۰ تا ۱۲۰ گرم وزن داشته و پس از ۹ تا ۱۱ روز چشم‌انشان باز می‌شود. تولدها در سن پایین، یعنی ۵ تا ۱۰ ماهگی از مادر مستقل شده و در ۹ تا ۱۲ ماهگی بالغ می‌شوند. در طبیعت ۱۱ و در اسارت تا ۱۵ سال عمر می‌کنند. طعمه خواران شناخته شده این گونه شامل گربه‌سانان بزرگ، عقاب طلایی و سگ‌های اهلی هستند. **زیستگاه، پراکندگی و فراوانی:** در انواع زیستگاه‌های جنگلی، کوهستانی، استپی، بیابانی، تپه ماهوری و حتی نزدیک مناطق مسکونی زندگی می‌کند. در تمام استان‌های کشور، به جز استان‌های شمالی کشور یافت می‌شود.

وضعیت حفاظتی: به احتمال زیاد تصادفات جاده‌ای مهمترین عامل کاهش جمعیت در ایران است. به نظر می‌رسد در حال حاضر آمیزش با گربه‌های اهلی، با سرعت چشم‌گیری کاهش خلوص ژنتیکی گربه‌های وحشی در بسیاری از مناطق پراکندگی آن، از جمله ایران را در پی داشته است. در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. به نظر می‌رسد که برخلاف سایر گربه‌سانان در حال حاضر به برنامه حفاظتی ویژه‌ای نیاز نداشته باشد. با توجه به اینکه منابع مختلف تا سه زیرگونه گربه وحشی را از ایران گزارش می‌کنند، بررسی دقیق ژنتیکی نمونه‌های سراسر ایران به مشخص‌تر شدن نحوه پراکندگی این زیرگونه‌ها کمک خواهد کرد. تا کنون اکثر نمونه‌های یافت شده از ایران به زیر گونه آسیایی (*F.s. ornata*) نزدیک‌تر بوده‌اند.

Family: Felidae

خانواده: گربه‌سانان

Order: Carnivora

راسته: گوشتخواران

External Features: HB 80 - 130 cm, T 12 - 19 cm, SH 50 - 75 cm and W 11 - 29 kg. The male and female are similar in appearance. Limbs are long with large webbed and furred paws that enable the animal to move easily on snow. Long hairs on the soles of the paws act as insulators and are an adaptation for winter life. The dorsal fur is grayish-brown and dull white on the ventral. The fur is almost always marked with black spots that sometimes appear as a band on the waist. The tail is very short with an all-black tip. A black tuft of hair, about 4 cm long, is found on the tips of its ears.

Biological Features: The lynx is a secretive, solitary and crepuscular species. The territory of each male overlaps with territories of several females. Prey consists of small to medium-sized ungulates, specially roe deer and juveniles of red deer, wild goat, wild sheep and wild boar. Ungulates are especially important prey in winter, when snow elevates vulnerability to predation. In spring and summer, lynx mostly feeds on hares, small rodents, squirrels and birds. Mating takes place in winter and after a gestation period of 67 to 74 days, 1 to 4 kittens are born. Kittens weigh 250 to 430 grams and are blind at birth. Spots on the body are not visible until 11 weeks of age. They are fully weaned at the age of 5 to 6 months and become independent from their mothers at 10 months of age. Females first breed at the age of 20 to 24 months whereas males start breeding at 30 months of age. Longevity of wild lynx is up to 17 years and 25 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: The species inhabits mountain and forest habitats and is distributed at low abundance in northern, northwestern and western parts of the country in the Alborz and Zagros mountain ranges.

Conservation Status: According to the Iran Department of Environment the lynx is an endangered species. Poaching of principal prey species and habitat destruction are the main factors threatening the survival of the lynx in Iran. IUCN has categorized it as "Least Concern" (LC) and CITES lists it in Appendix II. There are limited confirmed sightings of lynx in Iran mostly coming from the north and northwest of the country and immediate conservation planning is required for its survival.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۸۰ تا ۱۳۰ سانتی‌متر، طول دم ۱۲ تا ۱۹ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۵۰ تا ۷۵ سانتی‌متر و وزن ۱۱ تا ۲۹ کیلوگرم است. نر و ماده هم شکل هستند. دست و پاهایی بلند دارد که کف آنها پهن و بزرگ است، به طوریکه حیوان را قادر می‌سازد تا در برف عمیق به سهولت حرکت کند. موهای بلند کف دست و پا (با نقش عایق بودن) در زمستان سازگاری دیگری برای این گربه‌سان است. رنگ بدن قهوه‌ای مایل به خاکستری و زیر بدن سفید چرک است. سطح بدن پوشیده از خال‌های کوچک و بزرگ است که گاهی روی کمر به صورت نوار دیده می‌شود. دم بسیار کوتاه و نوک آن سیاه است. در انتهای گوش نیز دسته موی سیاه رنگ مشخصی به طول ۴ سانتی‌متر دیده می‌شود.

ویژگی‌های زیستی: گونه‌ای مخفی کار و تک‌زی بوده و اوج فعالیت اوایل صبح و نزدیک غروب است. قلمرو هر نر معمولاً قلمرو تعداد بیشتری ماده را در بر می‌گیرد. غذای عمده این جانور را سم‌داران کوچک تا متوسط جثه به خصوص شوکا و نابالغین مرال، کل و بز، قوچ و میش و گراز تشکیل می‌دهد. سم‌داران، به خصوص در زمستان که آسیب‌پذیری بیشتری دارند، طعمه‌های مهمی محسوب می‌شوند. در بهار و تابستان بیشتر از خرگوش، جوندگان کوچک، سنجاب‌ها و پرندگان تغذیه می‌کند. جفت‌گیری در زمستان انجام می‌شود و پس از ۶۷ تا ۷۴ روز دوره بارداری، ۱ تا ۴ توله به دنیا می‌آید. توله‌ها ۲۵۰ تا ۴۳۰ گرم وزن داشته و خال‌های روی بدن تا ۱۱ هفته‌گی به خوبی دیده نمی‌شود. آنها در سن ۵ تا ۶ ماهگی از شیر گرفته شده و حدوداً ۱۰ ماهگی از مادر مستقل می‌شوند. سن ماده در نخستین زادآوری ۲۰ تا ۲۴ ماه و سن نرها حدوداً ۳۰ ماه است. در طبیعت تا ۱۷ سال و در اسارت تا ۲۵ سال زندگی می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های کوهستانی و جنگلی زندگی می‌کند و در مناطق شمالی، شمال غربی و غربی ایران منطبق بر رشته کوه‌های البرز و زاگرس با فراوانی کم حضور دارد.

وضعیت حفاظتی: در زمره گونه‌های در خطر انقراض سازمان حفاظت محیط زیست است. کاهش شدید جمعیت سم‌داران و نابودی زیستگاه از مهمترین عوامل تهدید کننده این گونه است. در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. گزارش‌های زیادی از مشاهده سیاه گوش وجود ندارد و معمولاً بیشتر آنها به شمال و شمال غرب کشور محدود می‌شوند. حفاظت از این گونه نیازمند برنامه‌ریزی جدی است.

External Features: Total length, 270-295 cm (males), 240-260 cm (females); W: 170-240 kg (males), 85-135 kg (females). Largest Felid of Iran with a distinct striped pattern with the stripes more numerous and closer set. Color of stripes an admixture of brown or cinnamon shades. The ground colour richer, darker red, with a tendency to turn brown. Seasonal color dimorphism prominent; Winter coat paler than summer coat with a less distinct pattern. The fur was long especially along the top of the neck (mane), on the cheeks (whiskers), on the sides of the face, and along the belly and flanks. The tiger in Iran has been assigned to the Caspian tiger subspecies *Pt.virgata* that includes *Pt.altai* according to new molecular data.

Biological Features: A variety of hunting patterns and tactics were used to kill different prey. Main prey was the wild boar, however, occasionally caught roe deer, Caspian red deer, Urial, goitered gazelle, golden jackal, jungle cat and various domestic animals, including cattle, horse, ass, water buffalo, camel and dog. Its largely a solitary species with social relations confined to a limited period of mating courtship and mother and cubs living together for 2 or 3 years. Reported to reproduce once every 2 to 3 years, bearing 2 to 4 cubs per litter. Gestation averages three and a half months with no particular breeding season been documented. During winter in the plains, during summer in the mountains.

Habitat, Distribution and Abundance: Confined to riparian and lowland forests, reed-beds, wetlands and alpine forests of Alborz range up to 1800 m a.s.l. A common species till 18th century. Widely distributed through northern Iran and was recorded from Khorasan-e-Razavi, North Khorasan, Golestan, Mazandaran, Guilan and East Azarbaijan provinces and most probably was occurred in Ardabil and West Azarbaijan provinces in older times.

Conservation Status: The Caspian tiger is "Extinct" (EX) in Iran with no decisive records in more than 50 years. Main causes of extinction include susceptibility of its distribution pattern along watercourses, river basins, and lake edges, clearing of the Caspian lowland forests and marshes for agricultural use, depletion of prey base, direct persecution and poisoning and hunting. Tiger is protected in Iran under national legislations since 1957.

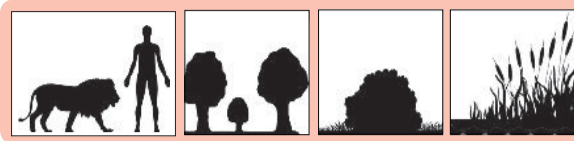

ویژگی‌های ظاهری: طول بدن (با دم)، نرها ۲۷۰ تا ۲۹۵ سانتی‌متر، ماده‌ها ۲۴۰ تا ۲۶۰ سانتی‌متر؛ وزن، نرها ۱۷۰ تا ۲۴۰ کیلوگرم، ماده‌ها ۸۵ تا ۱۳۵ کیلوگرم. بزرگ‌ترین گربه‌سان ایران با الگوی راه‌راه متمایز با نوارهای زیاد و نزدیک به هم. رنگ نوارها آمیزه‌ای از قهوه‌ای با تهرنگ دارچینی. رنگ زمینه قرمز تیره متمایل به قهوه‌ای. دوریختی فصلی آشکاری در رنگ بدن نشان می‌دهد؛ رنگ بدن در زمستان پریده‌تر و نوارها محوتر است. موها، به‌ویژه در پشت گردن (یال)، روی گونه‌ها، دو طرف صورت و زیر شکم و پهلوه‌ها بلند است. ببر ایران به زیرگونه *P.t.virgata* منسوب شده که بر اساس داده‌های مولکولی جدید زیرگونه *P.t.altai* را نیز دربر می‌گیرد.

ویژگی‌های زیستی: برای شکار طعمه‌های مختلف از انواع روش‌ها و تاکتیک‌ها استفاده می‌کند. مهم‌ترین طعمه‌اش در ایران گراز بود اما گاهی شوکا، مرال، قوچ و میش اوربال، آهو، شغال، گربه جنگلی و حیوانات اهلی همچون گاو، اسب، خر، گاومیش، شتر و سگ را نیز شکار می‌کرد. گونه‌ای عمدتاً تک‌زی است و روابط اجتماعی آن به زمان کوتاه معاشقه جفت‌گیری میان نر و ماده و رابطه مادر و توله‌ها محدود می‌شود که ۲ تا ۳ سال با هم زندگی می‌کنند. گفته شده که هر ۲ تا ۳ سال یک بار تولیدمثل می‌کرد و هر بار ۲ تا ۴ نوزاد به دنیا می‌آورد. دوره آبستنی به طور میانگین سه ماه و نیم طول می‌کشد و تولیدمثل آن فصلی نیست. زمستان‌ها در دشت‌های کم‌ارتفاع و تابستان‌ها در ارتفاعات به سر می‌برد.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: به جنگل‌های کنار رودخانه‌ای و جلگه‌ای، نیزارها، تالاب‌ها و جنگل‌های کوهستانی البرز تا ارتفاع ۱۸۰۰ متر از سطح دریا محدود می‌شد. تا دو قرن پیش گونه‌ای نسبتاً فراوان بود. از پراکندگی گسترده‌ای در شمال ایران برخوردار بود و از استان‌های خراسان رضوی، خراسان شمالی، گلستان، مازندران، گیلان و آذربایجان شرقی گزارش شده و به احتمال زیاد در گذشته‌های دورتر در اردبیل و آذربایجان غربی نیز حضور داشت.

وضعیت حفاظتی: ببر خزر در ایران منقرض شده و بیش از ۵۰ سال است که هیچ گزارش معتبری از آن به دست نیامده است. مهم‌ترین عوامل انقراض آن عبارت‌اند از آسیب‌پذیری الگوی پراکندگی آن در امتداد رودخانه‌ها، حوضه‌های آب شیرین و حاشیه دریاچه‌ها، جنگل‌تراشی در جلگه‌های خزر و خشکاندن تالاب‌ها برای کشاورزی، کاهش طعمه‌ها، تله‌گذاری و مسموم‌سازی و همچنین شکار. ببر در ایران بر اساس قوانین ملی از سال ۱۳۳۶ حمایت شده است.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن، نرها ۱۷۰ تا ۲۲۰ سانتی‌متر، ماده‌ها ۱۴۰ تا ۱۸۰ سانتی‌متر؛ طول دم، ۷۰ تا ۱۰۵ سانتی‌متر؛ وزن، نرها ۱۶۰ تا ۱۹۰ کیلوگرم، ماده‌ها ۱۱۰ تا ۱۲۰ کیلوگرم. در مجموع کوچک‌تر از شیر آفریقایی با دست و پای کوتاه‌تر و بدن تنومندتر. رنگ بدن کهربایی روشن، هر چند افرادی به رنگ قهوه‌ای مایل به سرخ، شنی یا خاکستری دارچینی و حتی سیاه نیز از ایران گزارش شده‌اند. یال کم‌پشت‌تر است و تاروی پیشانی امتداد نمی‌یابد، گرچه سطح شکم و پهلوها را می‌پوشاند. رنگ یال معمولاً قهوه‌ای زنگاری با مخلوطی از موهای سیاه و سفید است. موهای بدن پرپشت‌تر و منگوله انتهای دم بلندتر است. چین پوستی آشکاری در تمام طول بدن از میان دست‌ها تا میان پاها وجود دارد که در ماده‌ها واضح‌تر است.

ویژگی‌های زیستی: دسته‌جمعی شکار می‌کنند. طعمه اصلی آن در ایران گراز بود اما از جانوران اهلی همچون گاو، گاو میش و سگ نیز تغذیه می‌کرد. در گذشته‌های دورتر احتمالاً گور، گوزن، زرد میان‌رودان، آهو و جیبر نیز شکار می‌کرد. جانوری بسیار اجتماعی است اما گله‌های آن در آسیا معمولاً کوچک‌تر از گله‌های آفریقایی است. ماده‌ها پس از حدود ۱۰۹ روز آبستنی یک تا شش نوزاد به دنیا می‌آورند. در طبیعت تا ۲۱ سال عمر می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در نيزارهای انبوه، بیشه‌های ساوانا مانند، جنگل‌های کنار رودخانه‌ای (در خوزستان) و دشت‌های ساحلی و همچنین جنگل‌های بلوط و پسته-بادام رشته‌کوه زاگرس زندگی می‌کرد. تا قرن هیجدهم بسیار فراوان بود. در گذشته‌های بسیار دور پراکندگی گسترده‌ای در ایران داشت و در بخش وسیعی از کشور در سرتاسر نیمه غربی یافت می‌شد، در حالی که از شمال تا تهران و دامنه‌های جنوبی البرز و از جنوب شرقی تا ساحل مکران انتشار یافته بود. اما در دو قرن گذشته شیر به استان‌های خوزستان، فارس و بوشهر در جنوب غربی کشور محدود شد. **وضعیت حفاظتی:** شیر آسیایی در ایران منقرض شده (EX) و در ۷۰ سال گذشته هیچ گزارش معتبری از آن به دست نیامده است. در فهرست سرخ گونه‌های تهدیدشده IUCN زیرگونه persica در خطر انقراض (EN) ارزیابی شده و در ضمیمه نخست پیمان CITES جای گرفته است. در قوانین ملی شکار و صید نامی از شیر به میان نیامده است. در دهه ۱۳۵۰ قرار بود به منظور ایجاد جمعیتی پایدار از شیر در پارک ملی ارژن واقع در ۶۵ کیلومتر غرب شیراز، یک برنامه معرفی مجدد با استفاده از شیرهای هندی انجام شود، اما در ادامه نیمه‌تمام رها شد. مهم‌ترین عوامل انقراض شیر در ایران عبارت‌اند از نابودی زیستگاه، شکار و آزار.

Panthera leo

Lion

شیر

External Features: HB 170-220 cm (males), 140-180 cm (females); T 70-105 cm; W 160-190 kg (males), 110-120 kg (females). Generally smaller than African lion with shorter limbs and a stockier body. Body color is light tawny, though reddish-brown, sandy or cinnamon-gray and even black individuals reported from Iran. Mane is scantier and does not extend on to the forehead, though runs the length of the abdomen and flanks. Usually mane hair is rusty-brown with an admixture of blackish and white hair. Coat thicker with a longer tail tassel. A pronounced belly fold runs the length of belly between the front and hind legs, which is more visible in lionesses.

Biological Features: Hunt collaboratively. Main prey was the wild boar, however, domesticated animals like cattle, water buffaloes and dogs were also consumed. Probably fed on Onager, Mesopotamian fallow deer and gazelles in older times. Highly social animals, living in units called prides, that is smaller than those of African lion. Females give birth to 1 - 6 young after a gestation period of about 109 day. May live up to 21 years.

Habitat, Distribution and Abundance: An inhabitant of dense reed-beds, savanna-type bush, riparian forests (Khuzestan) and the coastal plains, as well as oak and pistachio-almond forests of the Zagros Mts. A very common species till 18th century. Widespread in Iran in the far remote past, covered a very significant part of the country throughout the western half, reaching Tehran in the north and Makran in south east. However in last two centuries they were confined to south west provinces of Khuzestan, Fars and Bushehr.

Conservation Status: The Asiatic lion is "Extinct" (EX) in Iran with no decisive records in more than 70 years. The subspecies persica evaluated as Endangered (EN) by IUCN Red List and is included in Appendix I of CITES. It is not even mentioned in national legislations. A reintroduction program was in place in mid-1970s in order to establish a sustainable population of lions in Arjan National Park, 65 km west Shiraz, but abandoned afterward. Main causes of extinction include habitat loss, poaching and persecution.

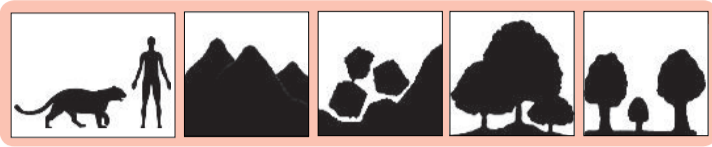

Panthera pardus

پلنگ

Leopard

آذری: قافلان، ترکمنی: قاپلان، بلوچی: پیشی، پُشنز

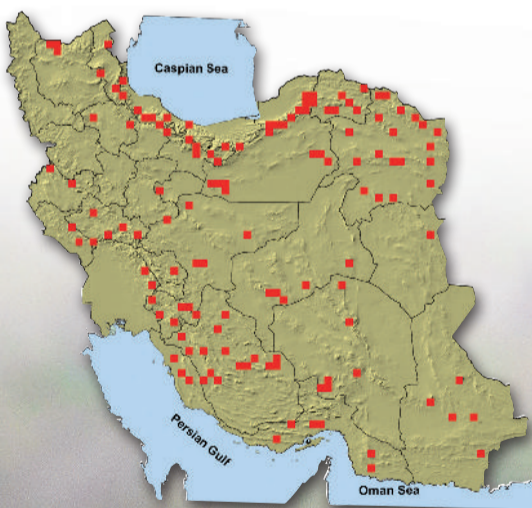

External Features: HB 110-180 cm, T 60-100 cm, SH 45-78 cm and W 35-90 kg. The leopard has a large and muscular body, wide head and short legs with strong paws. The fur is soft and short, light buff in color which becomes lighter under the belly and covered with spots, or rosettes.

Biological Features: The species is active mainly from dusk to dawn. Adults are solitary with the territories of each male overlapping those of several females. Territories are strongly defended and marked on the boundaries by scrapes on the ground, scratches on the trees and faeces and urine. Individuals range widely with a collard male in Yazd province using 626 km² over 10 months. The major prey species are wild goat and wild sheep, in addition to wild boar, different deer species, gazelles, small mammals, birds and even insects. In times of prey shortage, a leopard might attack domestic animals and shepherd dogs as well. The species usually mates in February and after a gestation period of 90-106 days, 1 to 4 cubs are born; though rarely more than 2 cubs are raised successfully. Cubs remain with their mother until they are 12 to 18 months old and remain together for several months afterwards. Longevity is 14 to 19 years in the wild and 23 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: The leopard is a very adaptable species and inhabits diverse habitats over much of the country between 200 to 4000 meters a.s.l such as mountains, steppes, forests and deserts. Since, extensive usage of camera traps in recent years, new evidence on leopard has been found in unknown areas (e.g. Naybandan Wildlife Refuge in Yazd, and Bashagard in Hormozgan province). Although, the species has a wide distribution in Iran, but it has a low abundance. In Bamu National Park, six adult leopards were identified and a density of 1.87 leopards in 100 km² was estimated.

Conservation Status: According to the Iran Department of Environment the leopard is classified as a protected species. Poaching leopards and its prey species, poisoning, trapping and road kills are major causes of its population decline in Iran. IUCN lists it as "Vulnerable" (VU) and CITES includes it in Appendix II. The Persian subspecies (*P.p.saxicolor*) is listed as "Endangered" (EN) by the IUCN. Conservation effort needs to be focused on leopards outside of protected areas where natural prey species are limited.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۱۱۰ تا ۱۸۰ سانتی‌متر، طول دم ۶۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۴۵ تا ۷۸ سانتی‌متر و وزن ۳۵ تا ۹۰ کیلوگرم است. دارای جثه‌ای بزرگ، بدنی عضلانی و قابل انعطاف، سری پهن، دست و پایی کوتاه با پنجه‌های قوی است. سطح بدن پوشیده از موهای نرم و کوتاهی به رنگ کرم نخودی است که در قسمت‌های زیرین بدن کم رنگ‌تر می‌شود. بدن پوشیده از خال‌های گرد و توخالی شبیه به گل است.

ویژگی‌های زیستی: پلنگ به طور عمده از غروب تا طلوع آفتاب به فعالیت می‌پردازد. به صورت انفرادی زندگی کرده و قلمرو هر نر معمولاً قلمرو چند ماده را نیز در بر می‌گیرد. از قلمرو خود به شدت دفاع نموده و با نشانه‌هایی مانند ایجاد خراش روی زمین یا تنه درختان و به جا گذاشتن سرگین و ادرار مرز قلمرو خود را مشخص می‌کند. جابه‌جایی زیادی داشته و یک نر در استان یزد که به‌وسیله رادیوتله‌متری بررسی شد، حدود ۶۲۶ کیلومتر مربع را در ۱۰ ماه طی کرد. مهم‌ترین طعمه پلنگ، کل و بز و قوچ و میش است و در کنار آن از گراز، انواع گوزن‌ها، آهو، پستانداران کوچک، پرندگان و حتی حشرات نیز تغذیه می‌کند. در مواقع کمبود طعمه طبیعی ممکن است به دام‌های اهلی و سگ گله نیز حمله کند. معمولاً در بهمن ماه جفت‌گیری کرده و پس از ۹۰ تا ۱۰۶ روز، ۱ تا ۴ توله به دنیا می‌آید. ولی به‌ندرت موفق به بزرگ کردن بیش از ۲ توله می‌شود. توله‌ها در سن ۱۲ تا ۱۸ ماهگی از مادر جدا شده و تا چند ماه پس از آن با هم می‌مانند. در طبیعت ۱۴ تا ۱۹ سال و در اسارت تا ۲۳ سال عمر می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: به دلیل قابلیت سازگاری بالا، در انواع زیستگاه‌های کوهستانی، استپی، جنگلی و کوه‌های خشک مناطق بیابانی اکثر مناطق ایران، از ارتفاع ۲۰۰ تا ۴۰۰۰ متر بالاتر از سطح دریا زندگی می‌کند. با استفاده از دوربین‌های تله‌ای، اطلاعات بیشتری از حضور پلنگ در سال‌های اخیر در زیستگاه‌های ناشناخته کشور (پناهگاه حیات‌وحش نایبندان طبس و بشاگرد در استان هرمزگان) به‌دست آمده است. اگرچه پلنگ پراکندگی وسیعی در ایران دارد، اما از فراوانی پایینی برخوردار است. در پژوهشی در پارک ملی بمو، ۶ فرد پلنگ و تراکمی در حدود ۱/۸۷ پلنگ در ۱۰۰ کیلومتر مربع تخمین زده شده است.

وضعیت حفاظتی: در زمره گونه‌های حمایت‌شده سازمان حفاظت محیط زیست قرار دارد. شکار غیرمجاز پلنگ و طعمه‌های آن، تغذیه از لاشه‌های مسموم، تله‌گذاری و تصادفات جاده‌ای از مهم‌ترین عوامل کاهش جمعیت این گربه‌سان در ایران است. پلنگ در طبقه «آسیب‌پذیر» (VU) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. اما زیرگونه پلنگ ایرانی (*P. p. saxicolor*) «در خطر انقراض» (EN) طبقه‌بندی شده است. حفاظت، به‌خصوص خارج از مناطق حفاظت‌شده که جمعیت طعمه‌های طبیعی در آن به شدت کاهش یافته، نیازمند برنامه‌ریزی جدی است.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۳۲ تا ۴۸ سانتی‌متر، طول دم ۳۰ تا ۴۵ سانتی‌متر، طول پا ۶/۵ تا ۸ سانتی‌متر، طول گوش ۱/۵ تا ۲/۵ سانتی‌متر و وزن ۱/۴ تا ۲ کیلوگرم است. نرها بزرگ‌تر از ماده‌ها هستند. بدن دراز و باریک، دم بلند و پرمو، گوش‌های گرد و کوچک، دست و پای کوتاه با ناخن‌های بلند، قوی و جمع‌نشده، پوزه کشیده و نوک تیز و چشم‌هایی کوچک دارد. سطح بدن را موهای بلند و پر پشت فرا گرفته است که در پشت به رنگ قهوه‌ای روشن تا قرمز حنایی و زیر شکم روشن‌تر و دم به رنگ بدن با انتهای قرمز تیره است.

ویژگی‌های زیستی: معمولاً به صورت تکی یا جفت زندگی می‌کند. لانه زیرزمینی در هر جایی می‌تواند باشد، از شکاف صخره‌ها و درختان تا حفره‌های دیوارهای قدیمی. معمولاً گروه خانوادگی نزدیک به هم زندگی کرده و لانه‌هایشان را مجاور هم حفر می‌کنند. شب‌ها در لانه استراحت کرده و روزها فعالیت می‌کند. رژیم غذایی بسیار متنوعی از جوندگان، مار، مارمولک‌ها، قورباغه، پرندگان و تخم آنها تا حشرات و حتی مواد گیاهی مانند میوه داشته و به خاطر کشتن مارهای سمی شهرت دارد. موهای بلند و انبوه آنها را در مقابل گزش مارها محافظت می‌کند. در کنترل آفت‌های اراضی کشاورزی، به ویژه جوندگان نقش مهمی دارد. ممکن است تا ۳ بار در سال تولیدمثل کند. پس از ۶۰ تا ۶۵ روز دوره بارداری، ۲ تا ۴ توله به دنیا می‌آورد. در اسارت تا ۱۱ سال زندگی می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در علفزارها و درخت‌زارهای تنک نیمه جنوبی کشور تا اصفهان و گاهی اوقات در مناطق کوهستانی زیست می‌کند. اغلب در باغ‌ها و نخلستان‌های نزدیک روستاها دیده می‌شود. در جنوب کشور با فراوانی نسبتاً مناسبی یافت می‌شود.

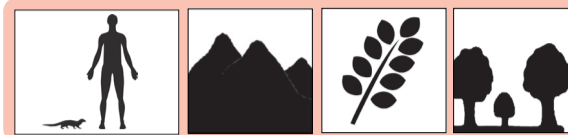
وضعیت حفاظتی: در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و پیوست III کنوانسیون CITES قرار دارد. درمورد این گوشتخوار کمتر مطالعه شده و ارزیابی وضعیت آن در زیستگاه‌هایش ضروری است.

Herpestes edwardsii

Indian Grey Mongoose

خدنگ بزرگ

بلوچی: ر جگوک

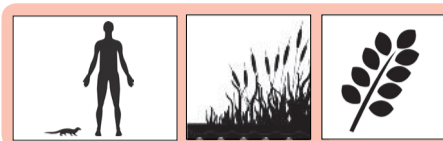
External Features: BL 32 to 48 cm, TL 30 to 45 cm, FL 6.5 to 8 cm, EL 1.5 to 2.5 cm and W 1.4 to 2 kg. Males are larger than females. The body is long and slender with a long tail covered with coarse hairs, ears are round and small, fore and hind limbs are short with long non-retractable and strong claws, the snout is elongated and pointed and the eyes are small. The body is covered with long and dense hairs which are light brown to red fawn on the back and lighter on the belly. The color of the tail is similar to the body and has a dark reddish tip.

Biological Features: The species usually lives alone or in pairs. Burrows can be found in a large range of setting from rocks and tree crevices to holes in the walls of ruined buildings. Family members usually dig their burrows close to each other. They rest in the burrow at night and start their activity during the day. Food is diverse, consisting of rodents, snakes, lizards, amphibians, birds, bird eggs, insects and even plant matter such as fruits. They are noted for killing snakes; protected by their long and dense hairs against snake bites. The Indian Grey Mongoose plays an important role in controlling agricultural pests such as rodents. It can produce 3 litters per year. After a gestation period of 60 to 65 days, 2 to 4 young are born. The animals can live up to 11 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: The species inhabits grasslands and sparse woodlands of southern Iran extending north to Esfahan. Sometimes it is found in mountainous areas. Usually, it is found in gardens and groves close to villages. It is found in good numbers in southern Iran.

Conservation Status: The species is categorized as "Least Concern" (LC) by the IUCN and listed in Appendix III of CITES. Few studies have been carried out on this species and an evaluation of its situation is needed.

External Features: HB 22-46 cm, T 22-29 cm, HF 4.4-5.2 cm, E 2-2.5 cm and W 0.3-1 kg. Males and females are similar in appearance, but the male is somewhat bigger with a wider head. Morphologically it is similar to the Indian Grey Mongoose but can be distinguished from the latter species by its smaller size and less dense hair. The head is elongated, ears are short, body is slender and legs are short. It is plantigrade with 5 toes on both front and hind legs. The soles of the front and hind feet are naked and dark in color. The color of the body and tail is grayish-brown spotted with small golden or olive dots. The fur under the chin and throat is creamy-buff. The eyes are relatively small and there is a brown ocular ring.

Biological Features: The Small Indian Mongoose is solitary and is diurnal. It can jump one meter high and is able to climb trees. It is an omnivore but over 80% of its diet consists of animals, especially insects. It will also consume small rodents, birds, bird eggs and chicks, reptiles, amphibians, invertebrates and fruits like dates. After a gestation periods of 7 weeks, 2 to 4 blind young are born which weigh about 21 gr. They are covered with soft, light grey hairs. Young are born before summer and their eyes open after 17 days. They become adult at 1 year of age and can live about 8 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: the species inhabits shrub lands, reed beds around wetlands, palm groves and orchards in tropical areas. It is found in high numbers in the Hawr Al Azim wetland, in the southwest of Iran.

Conservation Status: The Small Indian Mongoose has no natural enemies and its populations face no serious threat due to diversity of its prey and lack of hunting. IUCN enlists it as "Least Concern" (LC) due to wide distribution and no observed decline in populations. More research work needs to be done to determine its range in Iran.

58

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۲۲ تا ۴۶ سانتی‌متر، طول دم ۲۲ تا ۲۹ سانتی‌متر، طول پا ۴/۴ تا ۵/۲ سانتی‌متر، طول گوش ۲ تا ۲/۵ سانتی‌متر و وزن ۰/۳ تا ۱ کیلوگرم است. نر و ماده شبیه یکدیگر هستند ولی نر اندکی درشت‌تر و سر پهن‌تری دارد. از نظر ظاهری شبیه خدنگ بزرگ است با این تفاوت که دارای جثه کوچک‌تر و تراکم موی کمتر است. سر کشیده، گوش‌های کوتاه، بدن باریک و کشیده و پاهای کوتاه دارد. کف رو است و پاهای جلو و عقب هریک دارای ۵ انگشت است. کف دست و پا لخت و تیره رنگ است. رنگ بدن و دم قهوه‌ای مایل به خاکستری با خال‌های ریزی به رنگ طلایی یا زیتونی و زیر چانه و گلو کرم مایل به زرد است. چشم‌ها به نسبت کوچک و حلقه چشمی قهوه‌ای رنگی اطراف چشم‌ها دیده می‌شود.

ویژگی‌های زیستی: به صورت انفرادی زندگی می‌کند. روزگرد و پر جنب و جوش است. توان پرش تا ارتفاع ۱ متر و بالا رفتن از درخت را دارد ولی به ندرت این کار را انجام می‌دهد. همه چیز خوار است اما بیشتر از ۸۰ درصد رژیم غذایی‌اش را جانوران و به خصوص حشرات تامین می‌کند. از طعمه‌های مختلفی نظیر پستانداران کوچک، پرندگان، تخم و جوجه آنها، خزندگان، دوزیستان، بی‌مهرگان و میوه‌هایی مانند خرما تغذیه می‌کند. دوره بارداری ۷ هفته به طول می‌انجامد و ۲ الی ۴ نوزاد با چشم‌های بسته به وزن تقریبی ۲۱ گرم و موهای نرم به رنگ خاکستری روشن به دنیا می‌آورد. نوزادان قبل از تابستان به دنیا می‌آیند و پس از ۱۷ الی ۲۰ روز چشم‌های خود را باز می‌کنند. در ۱ سالگی بالغ می‌شوند و در اسارت بیش از ۸ سال عمر می‌کنند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در بوته‌زارها و نیزارهای حاشیه تالاب‌ها، نخلستان‌ها و باغ‌های مناطق گرمسیری زندگی می‌کند. در جنوب غربی ایران در اطراف تالاب هورالعظیم با فراوانی به نسبت خوبی وجود دارد.

وضعیت حفاظتی: دشمن طبیعی ندارد. به دلیل استفاده از طعمه‌های متنوع و عدم شکار آن، خطر چندانی جمعیت آن را تهدید نمی‌کند. این گونه به دلیل پراکندگی وسیع و نداشتن کاهش در تعداد جمعیت در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN قرار دارد. وضعیت دقیق پراکندگی این گونه در جنوب ایران باید مورد بررسی قرار گیرد.

55

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۱۱۲ تا ۱۸۴ سانتی متر، طول دم ۲۵ تا ۴۷ سانتی متر، ارتفاع بدن ۶۰ تا ۹۴ سانتی متر و وزن ۲۵ تا ۵۵ کیلوگرم است. نر و ماده کاملاً همشکل هستند. سر و آرواره بزرگ و دندان‌های بسیار محکمی دارد چنانکه استخوان ران الاغ را می‌تواند خرد کند. گوش‌ها بزرگ و پهن هستند. گردن خمیده به سمت پایین، دست‌ها بلندتر و قوی‌تر از پاها و دم متوسط با موهای بلند است. یال بلند و به نسبت پر مویی از پشت گردن تا دم کشیده شده است که هنگام تهدید و نزاع بلند شده و جثه‌ای بزرگ‌تر به آن می‌بخشد. موهای بدن به رنگ سفید مایل به کرم تا خاکستری روشن با نوارهای سیاه تا قهوه‌ای مایل به سیاه است. پوزه و اطراف چشم‌ها تیره و لکه سیاهی زیر گردن دیده می‌شود. در زمستان موهای ناحیه پشت بلند و انبوه و خاکستری رنگ است. پنجه‌رو است و پاهای جلو و عقب هر یک ۴ انگشت دارند. هنگام حرکت دست و پای هر طرف از بدن را با هم حرکت می‌دهد.

ویژگی‌های زیستی: به صورت انفرادی دیده می‌شود. ولی کفتار مادر و توله‌های سال قبل گروهی را برای پرورش توله‌های جدید تشکیل می‌دهند. شب‌گرد است و با نزدیک شدن غروب فعالیت خود را آغاز می‌کند و دوباره با روشن شدن هوا به لانه خود که در شکاف‌های طبیعی یا انسان ساخت است باز می‌گردد. از مشخصات لانه کفتارها وجود بقایای استخوان، شاخ و موی جانورانی است که توسط کفتار به این مکان آورده شده‌اند. لانه‌ها ممکن است چندین ورودی داشته باشند. عمدتاً لاشه‌خوار است ولی از تخم پرندگان و لاک‌پشت‌ها، پستانداران و خزندگان کوچک، حشرات و میوه‌ها نیز تغذیه می‌کند. به کمک پوزه کشیده و حس بویایی قوی می‌تواند بوی لاشه‌ها را از فواصل چند کیلومتری تشخیص دهد. جفت‌گیری در تمام سال امکان‌پذیر است. دوره بارداری ۹۰ تا ۹۲ روز به طول می‌انجامد و ۱ تا ۵ (معمولاً ۲ تا ۳) نوزاد با وزن تقریبی ۷۰۰ گرم به دنیا می‌آورد. نوزادان پس از ۵ تا ۸ روز چشم باز می‌کنند و ۲/۵ تا ۳ ماه از شیر مادر تغذیه می‌کنند. در ۲ تا ۳ سالگی بالغ می‌شوند و در اسارت تا ۲۴ سال عمر می‌کنند. جانور ساکتی است و به ندرت از آن صدایی شنیده می‌شود. در هنگام تهدید صدایی شبیه به خرخر همراه با ناله از آنها شنیده می‌شود.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های مختلفی از جمله بیابان، استپ و کوهستان یافت می‌شود و در اکثر مناطق کشور به جز شمال و شمال غرب ایران با فراوانی اندکی یافت می‌شود. به تازگی در شمال پارک ملی گلستان نیز دیده شده است.

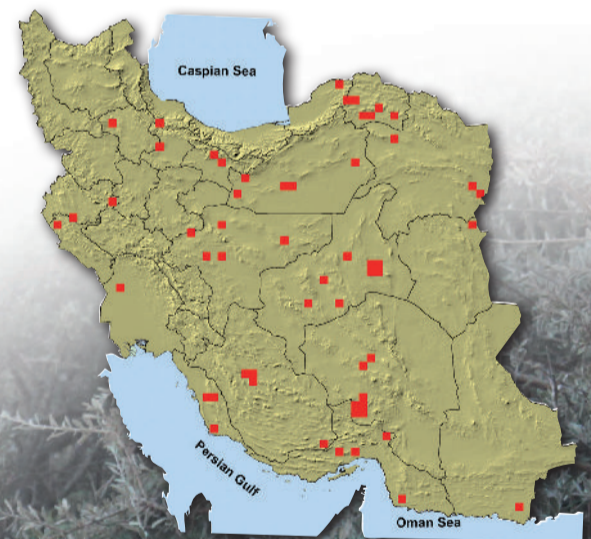
وضعیت حفاظتی: در طبقه «نزدیک به تهدید» (NT) فهرست سرخ IUCN قرار دارد. همه ساله تعداد زیادی از کفتارها بواسطه شکارچیان، مردم بومی، تصادفات جاده‌ای و یا خوردن لاشه مسموم تلف می‌شوند. حفاظت از آنها نیازمند برنامه آموزشی و آگاهی‌رسانی به‌ویژه در جوامع روستایی است.

External Features: HB 112-184 cm, T 25-47 cm, SH 60-94 cm, and W 25-55 kg. Males and females are similar. The head and jaws are large with strong teeth that can crush the femur of a donkey. The ears are long and narrow with bluntly pointed tips. The neck is bent downwards, the forelimbs are longer and stronger than the hind limbs, and the tail is medium in length and covered with long hair. A dense, tall mane extends from the back of the head to the beginning of the tail. The mane can be erected when the animal is in threatening position or in conflict and gives it a larger appearance. The pelage is creamy white to gray with black or dark brown stripes. The snout and around the eyes are black and there is a black patch on the throat. The hair on the back is long, dense and gray in color in winter. The animal is digitigrade with 4 toes on the front and hind legs. The animal moves the front and hind limb of each side of the body simultaneously while walking.

Biological Features: The Striped Hyena is generally solitary and nocturnal. It begins to be active after sunset and returns to underground burrows, natural caves or man-made crevices, by sunrise. Females may form social groups with litters of previous years to help raise new cubs. Remains of bones, horns, and hair, brought by animal are characteristic of hyena dens that may have several entrances. Hyenas mainly feed on old carcasses but will also eat bird eggs, tortoises, rodents, small reptiles, insects, and fruits. With the help of its acute sense of smell it can detect decaying carcasses from several kilometers. Breeding takes place throughout the year. After a gestation period of 90 to 92 days, 1 to 5 (normally 2 to 3) young are born weighing 700 gr. After 5 to 8 days their eyes open and nursing continues for 2.5 to 3 months. Cubs reach maturity at 2 to 3 years of age. The Striped Hyena can live up to 24 years in captivity. It is a quiet animal and is seldom vocal. When threatened it snarls and growls.

Habitat, Distribution and Abundance: the Striped Hyena is found in low numbers in different habitats such as deserts, steppes, and mountainous areas throughout the country, except for the north and northwestern parts of Iran. Recently, it has been reported from the northern parts of Golestan National Park.

Conservation Status: The species is listed as "Near Threatened" (NT) by the IUCN. Every year many hyenas are shot or poisoned by local hunters or killed on the roads. Their conservation should include public education programs especially in rural communities.

Lutra lutra

Eurasian Otter

شنگ

ترکمنی: قوندوز، مازندرانی: اوسگ، عربی: چلبمای

External Features: HB 60-90 cm, T 35-55 cm, HF 9-13 cm, E 2-3 cm, SH 30 cm, and W 5-17 kg. Males are larger than females. The body is long, slender and sinuous. The head is flattened with a short, blunt muzzle; the neck is ill defined. The vibrissae are long and sensitive, helping the animal locate prey. The eyes are small and ears low and inconspicuous, scarcely projecting above the fur. The tail is thickened and muscular at the base, tapering sharply to the tip. The limbs are very short with broad feet and extensive interdigital webs that together with the tail enable strong swimming. The hair is soft and dense ranging in color from brown to grayish brown on the body and white under the chin and throat. These animals are called "water dog" or "water sable" in Farsi in some areas of the country.

Biological Features: The Eurasian otter is a semiaquatic mammal well adapted for life in both water and on land. Secretive which lives alone or in groups (mother with cubs) and usually hunts for prey in early morning or at night and spends the day in the holt- usually a burrow or hollow tree on the riverbank that can sometimes only be entered from underwater. It is a territorial species which defends its linear territory. The Eurasian otter's diet consists of crustaceans, invertebrates, insects, amphibians, birds, mammals, though the main diet is fish. Aquatic prey is captured by pursuing it under water. Bigger prey is sometimes brought to the bank for consumption. Otters usually stay close to water but during dispersal might be seen in terrestrial habitats away from water. Males and females will breed at any time of the year; however, breeding in winter is more common. Gestation period is 61 to 63 days after which 1 to 5 (usually 2 to 3) pups are born. Pups stay in the holt for 8 weeks and remain dependent on their mother for about 12 months. Male otters become sexually mature at 18 and female at 24 months. Longevity is over 20 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: Habitat includes aquatic environments such as rivers, wetlands, and lakes in northern and western provinces of the country.

Conservation Status: IUCN Red List categorizes it as "Near Threatened" (NT) and CITES lists it in Appendix I. Serious threats are water pollution, habitat loss, poaching to collect fur and intensive killing by owners of fish farms. Conservation actions in Iran include preventing illegal hunting, working with local fishing communities and conservation and restoration of habitats.

59

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۶۰ تا ۹۰ سانتی‌متر، طول دم ۳۵ تا ۵۵ سانتی‌متر، طول کف پا ۹ تا ۱۳ سانتی‌متر، طول گوش ۲ تا ۳ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۳۰ سانتی‌متر و وزن ۵ تا ۱۷ کیلوگرم است. نرها از ماده‌ها بزرگ‌تر هستند. اندامی کوتاه، بدنی بلند و استوانه‌ای شکل با گردن بزرگ، سر پهن و کوچک با گوش‌ها و چشمان کوچک دارد. پوزه پهن و عریض و سیل‌های بلند و حساسی دارد که در یافتن طعمه به او کمک می‌کند. چشم‌ها کوچک و گوش‌ها نامشخص است و به ندرت از موهای اطراف بیرون می‌زند. دم بلند و پهن شده به همراه پرده پوستی میان انگشتان پاها، ابزار کارآمدی در شنا است و در آب چالاکی ویژه‌ای به آن می‌بخشد. موها نرم و انبوه، به رنگ قهوه‌ای تا قهوه‌ای مایل به خاکستری و زیر چانه و گلو سفید است. در برخی مناطق ایران به آن «سمور آبی» یا «سگ آبی» هم می‌گویند.

ویژگی‌های زیستی: پستانداری نیمه‌آبی است و به خوبی برای زندگی در آب و خشکی سازگار شده است. به تنهایی یا گروهی (مادر و توله‌ها) زندگی می‌کند. حیوانی مخفی‌زی است که شب‌ها یا صبح زود به شکار پرداخته و میانه روز را به استراحت در لانه خود که معمولاً حفره‌ای در نزدیکی آب است، سپری می‌کند. قلمرو طلب است و قلمرو خطی (در طول رودخانه) دارد. از لانه‌های مختلفی مانند حفره‌های طبیعی، پوشش گیاهی انبوه و یا درختان توخالی استفاده می‌کند. ماهی بیشترین سهم را در رژیم غذایی شنگ دارد. اما از سخت‌پوستان، نرم‌تنان، حشرات، دوزیستان، خزندگان، پرندگان و پستانداران تغذیه می‌کند. طعمه را با تعقیب زیر آب شکار کرده، گاهی طعمه‌های بزرگ را برای خوردن به ساحل می‌آورد. معمولاً از آب دور نمی‌شود ولی گاهی ممکن است برای جابه‌جایی و یافتن زیستگاه‌های آبی جدید در زیستگاه‌های خشکی دور از آب نیز دیده شود. فصل جفت‌گیری خاصی ندارد، ولی معمولاً در زمستان جفت‌گیری می‌کند. طول دوره آبستنی ۶۱ تا ۶۳ روز است و ۱ تا ۵ توله (معمولاً ۲ تا ۳) به دنیا می‌آورد. توله‌ها حدود ۸ هفته در لانه می‌مانند و تا حدود ۱ سالگی با مادرشان هستند. نرها در ۱۸ ماهگی و ماده‌ها در ۲۴ ماهگی بالغ می‌شوند. ممکن است تا بیش از ۲۰ سال در اسارت عمر کنند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های آبی مانند رودخانه‌ها، تالاب‌ها و دریاچه‌ها زندگی می‌کند و در استان‌های شمالی و غربی کشور حضور دارد.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «نزدیک به تهدید» (NT) فهرست سرخ IUCN و پیوست I کنوانسیون CITES قرار دارد. آلودگی آب، تخریب زیستگاه و شکار به خاطر پوست و نیز کشته شدن توسط صاحبان استخرهای پرورش ماهی از مهمترین عوامل کاهش شدید جمعیت این گوشتخوار در ایران به شمار می‌رود. حفاظت از آن به ویژه در حوزه رودخانه‌هایی که ماهیگیری بخشی از درآمد جوامع محلی را تشکیل می‌دهد، مبارزه با شکار غیر قانونی و حفظ واحیات زیستگاه‌ها از مهمترین اقدامات حفاظتی این گونه در ایران است.

Family: Mustelidae

خانواده: اسوها

Order: Carnivora

راسته: گوشتخواران

65

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۶۲ تا ۷۹ سانتی‌متر، طول دم ۴۰ تا ۵۰ سانتی‌متر، طول پا ۱۳ تا ۱۵ سانتی‌متر و وزن ۷ تا ۱۱ کیلوگرم است. از نظر ظاهری شباهت زیادی به شنگ معمولی دارد، با این تفاوت که جثه‌اش قدری کوچک‌تر، رنگ بدن تیره‌تر و موها نرم‌تر است. همچنین نیمه انتهایی دم پهن و پارو مانند است، در صورتی که در شنگ معمولی کاملاً استوانه‌ای است. رنگ بدن قهوه‌ای شکلاتی تیره، گلو خاکستری و زیر بدن فقط کمی روشن‌تر از بالای بدن است. رنگ بدن در نمونه‌های جمعیت غربی (ایران و عراق) تیره‌تر از جمعیت شرقی (پاکستان تا آسیای جنوب شرق) است، به همین علت گاهی شنگ سیاه نامیده می‌شوند.

ویژگی‌های زیستی: روزگرد است و به صورت اجتماعی زندگی می‌کند. اندازه گروه در ماه‌ها و فصول مختلف تغییر می‌کند. غذای اصلی ماهی است ولی از دوزیستان و بی‌مهرگانی مانند خرچنگ و حشرات نیز تغذیه می‌کند. زمان آغاز تولیدمثل فصلی است و بارداری ۶۰ تا ۶۳ روز به طول می‌کشد و ۱ تا ۵ توله به دنیا می‌آورند. طول عمر در اسارت تا ۲۰ سال است.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در رودخانه‌ها، تالاب‌ها و مصب‌ها زندگی می‌کند. تا کنون به وسیله یک نمونه و دو قطعه پوست از تالاب هورالعظیم در استان خوزستان گزارش شده است. گزارش‌هایی از حضور این گونه در تالاب شادگان و اروندرود وجود دارد که نیاز به بررسی‌های بیشتری دارد.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «آسیب‌پذیر» (VU) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. بررسی پراکندگی، بوم‌شناسی و عوامل تهدیدکننده این گونه در ایران بسیار ضروری است.

Lutrogale perspicillata

Smooth-coated Otter

شنگ هندی

External Features: HB 62-79 cm, T 40-50 cm, HF 13-15 cm, and W 7-11 kg. Morphologically very similar to the common otter, but smaller sized, with darker and smoother fur. The tail is thick and conical with the terminal half more flattened and tapered compared to the cylindrical tail of the common otter. The fur is dark chocolate brown with a gray throat and somewhat lighter under parts. Western populations (Iran and Iraq) are darker than eastern populations (Pakistan to Southeast Asia) and thus sometimes called the "black otter".

Biological Features: A diurnal and social animal. Group size changes in different months and seasons. Main prey is fish but also include amphibians and, invertebrates such as crabs and insects. Mating is seasonal. Gestation 60-63 days and litter size 1-5. Lifespan is up to 20 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: Smooth-coated otters are found in rivers, wetlands, and estuaries. So far one specimen and two skins have been collected from the Hawr Al Azim wetland with additional unconfirmed reports from the Shadegan wetland and Arvand River.

Conservation Status: The smoothed-coated otter is listed as "Vulnerable" (VU) by the IUCN and is cited in Appendix II of CITES. A study on its distribution, ecology, and threatening factors in Iran is urgently needed.

Martes foina Stone Marten

سمور سنگی

ترکمنی: پرسی گوزن، مازندران: سمبوره

External Features: HB 40-54 cm, T 22-30 cm, HF 8-9 cm, E 3-5 cm, and W 1.1-2.3 kg. The stone marten is a cat-size mustelid with fur ranging in color from dark brown to pale grayish brown. There is a wide white patch that starts from the chin and continues under the neck to the throat and then forks down and continues towards the forelimbs. Dorsal fur in young animals is covered with grey hairs. The stone marten has a slender body with a long and bushy tail and naked feet. The tail is longer and the pelt coarser than their close relative the pine marten, *Martes martes*. When the animal runs, the hind feet land in the same spot as the front feet.

Biological Features: The stone marten is primarily solitary, with the exception of mothers with young. It is territorial, scent marking the territory boundaries. It is a nocturnal species, except during the mating season when they can frequently be seen during the day. Stone martens are agile, very active, and can easily climb trees. The species is omnivorous preying on small mammals, insects, small birds, and bird eggs. Variety of plant matter, especially fruits, is a major part of the summer diet. When food is scarce it will feed on carrion. Mating takes place in midsummer, but implantation does not occur until 230 to 275 days later, and one month after implantation, 1 to 8 (usually 3 to 4) blind and hairless young are born. Maximum life span in the wild is 10 years but in captivity this species might live up to 18 years.

Habitat, Distribution and Abundance: Stone martens prefer open deciduous forest and rock outcroppings in mountainous habitats. They can be found at elevations up to 4000 m during summer months. They are found in all mountainous parts of the country and avoid plains and desert areas.

Conservation Status: The species is categorized as "Least Concern" (LC) by IUCN and listed in Appendix III of CITES. Many are killed by cars every year. Information on the species is scant, therefore, studies on population status in different habitats is highly needed.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۴۰ تا ۵۴ سانتی‌متر، طول دم ۲۲ تا ۳۰ سانتی‌متر، طول پا ۸ تا ۹ سانتی‌متر، طول گوش ۳ تا ۵ سانتی‌متر و وزن ۱/۱ تا ۲/۳ کیلوگرم است. جنه تقریباً هم اندازه گربه خانگی و رنگ عمومی بدن از قهوه‌ای تیره تا قهوه‌ای مایل به خاکستری روشن متغیر است. لکه پهن و سفیدرنگی از زیر چانه تا گردن و سینه وجود دارد که در پایین دوشاخه شده و به طرف دست‌ها امتداد می‌یابد. پشت بدن جوان‌ها موهای خاکستری وجود دارد. اندامی کشیده و دم پرمو داشته، کف پا فاقد مو است. دم از سمور جنگلی بلندتر و خز آن نیز زبرتر است. وقتی جانور می‌دود، پاها دقیقاً در محل دست‌ها فرود می‌آید.

ویژگی‌های زیستی: غیر از گروه‌های خانوادگی که از مادر و تولدها تشکیل یافته، به طور عمده تک‌زی است. قلمروطلب بوده و مرز قلمرو خود را با نشانه‌های بویایی علامت‌گذاری می‌کند. شب فعال ولی در دوران جفت‌گیری به کرات طی روز مشاهده می‌شود. بسیار فعال و چالاک است و به خوبی می‌تواند از درختان بالا برود. همه چیزخوار بوده و در تاریکی شب به شکار پستانداران کوچک، حشرات، پرندگان کوچک و تخم آنها می‌پردازد. انواع غذاهای گیاهی به ویژه میوه‌ها نیز بخشی از رژیم غذایی تابستانه این جانور را تشکیل می‌دهد. از لاشه جانوران نیز در مواقع کمبود غذا تغذیه می‌کند. در اواسط تابستان جفت‌گیری می‌کند. دارای ۲۳۰ تا ۲۷۵ روز تأخیر در جایگزینی تخم است و ۱ ماه پس از جایگزینی تخم، در بهار بین ۱ تا ۸ (معمولاً ۳ تا ۴) توله متولد می‌شوند. در طبیعت حداکثر ۱۰ سال عمر می‌کند، ولی در اسارت ممکن است تا ۱۸ سال زندگی کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: زیستگاه‌های جنگلی باز و بیرون زدگی‌های صخره‌ای در مناطق کوهستانی را ترجیح می‌دهد و تابستان‌ها تا ارتفاع ۴۰۰۰ متری نیز دیده می‌شود. در اکثر مناطق کوهستانی کشور پراکندگی دارد و از دشت‌ها و مناطق کویری دوری می‌کند.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و پیوست III کنوانسیون CITES قرار دارد. هر ساله تعداد زیادی در اثر تصادف در جاده‌ها از بین می‌روند. اطلاعات چندانی از این گونه در دست نیست و از این رو، بررسی وضعیت جمعیت آن در زیستگاه‌های مختلف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

Family: Mustelidae

خانواده: راسوها

Order: Carnivora

راسته: گوستخواران

33

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۴۲ تا ۵۲ سانتی‌متر، طول دم ۱۶ تا ۲۸ سانتی‌متر، طول پا ۸ تا ۹ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۱۵ سانتی‌متر و وزن ۰/۵ تا ۲ کیلوگرم است. نرها اندکی بزرگتر از ماده‌ها هستند. بدن پوشیده از خز پرپشت و نرم به رنگ قهوه‌ای تیره است. سالی یک بار موها ریخته و موهای جدیدی به جای آن رشد می‌کند. دم بلند و پر مو و گوش‌ها بزرگ و مثلثی شکل است. از سمور سنگی بزرگ‌تر بوده و لکه زرد رنگی زیر گلویش دارد. خز آنها در زمستان بلندتر و لطیف‌تر می‌شود. تنها عضو خانواده راسوها هستند که پنجه‌ها اندکی قدرت جمع شدن خود را حفظ کرده و همین ویژگی باعث سهولت در بالا رفتن از درختان و دویدن روی شاخه‌ها شده است. روی زمین نیز دوندۀ سریعی است.

ویژگی‌های زیستی: سمور جنگلی معمولاً تک‌زی است و به طور عمده شب یا غروب آفتاب به فعالیت می‌پردازد. بخش عمده‌ی غذای خود را از پستانداران کوچک تأمین می‌کند. قورباغه، پرندگان و تخم و جوجه‌ی آنها، حشرات، میوه و عسل نیز سایر منابع غذایی این جانور هستند. لانه را زیر بوته‌ها یا سوراخ درختان می‌سازد. قلمرو طلب بوده و مرز قلمرو خود را با سرگین علامتگذاری می‌کند. جفت‌گیری و لقاح در تابستان انجام می‌شود، ۱۶۵ تا ۲۱۰ روز لانه‌گزینی تاخیری دارد و پس از ۱ ماه بارداری از زمان لانه‌گزینی، ۱ تا ۶ (معمولاً ۳) توله در بهار به دنیا می‌آورد. وزن توله‌ها در زمان تولد حدود ۳۰ گرم بوده و پس از ۶ ماه مستقل می‌شوند. در طبیعت حدود ۵ سال عمر می‌کند، ولی در اسارت تا ۱۸ سال هم ممکن است زندگی کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در مناطق جنگلی زیست می‌کند ولی جنگل‌های قدیمی را به جنگل‌های جوان ترجیح می‌دهد. گاهی نیز ممکن است در بوته‌زارها و علفزارها سکنی گزیند. تا کنون از ارتفاعات جنگلی گرگان و پارک ملی گلستان در استان گلستان و فومن و جنگل خیرود در استان گیلان گزارش شده است. گزارش‌هایی نیز از ارتفاعات جنوب تنکابن وجود دارد. به احتمال زیاد در اکثر مناطق بکر جنگل‌های هیرکانی در شمال کشور وجود دارد.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ

IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. اطلاعات چندانی از این گونه در ایران در دست نیست و از این رو بررسی محدوده پراکندگی و وضعیت جمعیت آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

Martes martes

Pine Marten

سمور جنگلی

مازندرانی: سمبوره زرد

External Features: HB 42-52 cm, T 16-28 cm, HF 8-9 cm, SH 15 cm, and W 0.5-2 kg. Males are slightly larger than females. The fur is usually dark brown with soft dense hairs that grow longer and silkier during winter months. Complete molt occurs only once a year. The tail is long and bushy and ears are large and triangular in shape. The pine marten is larger than the stone marten and marked with a large creamy orange throat patch. Martens are the only mustelids with semi-retractable claws that enable them to climb trees with skill. They are also quick runners on the ground.

Biological Features: The pine marten is usually solitary and mostly active during dusk and at night. For most of the year the diet consist of small mammals but seasonally can include frogs, birds, eggs, chicks, insects, fruits, and honey. A nest is built under bushes or in tree holes. The species is territorial and scent-marks the boundaries of its territory. Mating and fertilization take place in summer followed by a period of delayed implantation that lasts 165 to 210 days. Parturition occurs in spring, one month after implantation, producing 1 to 6 young (usually 3). At birth, young weigh about 30 gr. They may begin dispersing after 6 month. Longevity is 5 years in the wild, while in captivity; the pine marten can live up to 18 years.

Habitat, Distribution and Abundance: Their habitat preference is for well-wooded areas, often preferring old growth forests though they can be found in shrub lands and grasslands. The species has been reported from the forested mountains of Gorgan and Golestan national park in Golestan and Fouman and Kheyroud forest in Guilan provinces. There are also some reports from the mountainous areas south of Tonekabon. It is most probable that the species inhabits all undisturbed Hyrcanian forests of northern Iran.

Conservation Status: The species is categorized as "Least Concern" (LC) by IUCN and listed in Appendix II of CITES. Information on the species is scant in Iran, therefore, a study on its distribution and population status is essential.

External Features: HB 14-43 cm, T 3-13 cm, HF 2.5-3.5 cm, E 1-1.5 cm and W 35-160 gr. The least weasel is the smallest carnivore in Iran with a long, slender body, a long neck, narrow head and short limbs. It has large black eyes and large, round ears. It is plantigrade with 5 toes with sharp claws. Fur color is chocolate brown to light brown on the back and white with brown spots on the ventral. The fur on the back becomes lighter, and even sometimes white, in colder parts of western and northwestern Iran during winter.

Biological Features: Males and females live apart except during the breeding season. The home range of one male encompasses multiple female ranges. Least weasels are very active, both day and night. They can easily climb trees and swim. Diet consists of small mammals, bird eggs and chicks, reptiles, amphibians, insects and small domestic animals such as hen, rooster and pigeons. They watch the movement of their prey carefully before attacking, killing it with a bite to the neck. Breeding can occur throughout the year, but most commonly in spring and summer. Males fight over females for mating access. When food is abundant, females may breed more than once a year. Gestation lasts 34 to 37 days after which 4 to 7, sometimes 10, naked and blind kits are born weighing 1 to 2.3 gr. They gain a coat of downy white fur at the age of 4 days. Open their eyes after 26 to 30 days and nurse up to 60 days. They become independent and mature at the age of 3 to 4 months. Longevity in the wild is 3 years but they can live up to 10 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: Least weasels can survive in a wide variety of habitats, including open forests, farmlands, meadows, prairies, steppes, and semi-deserts. They are mainly distributed in the northern and western parts of the country in relatively good numbers.

Conservation Status: the species is categorized as "Least Concern" (LC) by IUCN and listed in Appendix II of CITES. Many are killed each year by local people because of the damage that they cause to poultry. Available information on the species is scant, thus, studies on distribution and population status in different habitats are needed.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۱۴ تا ۴۳ سانتی‌متر، دم ۳ تا ۱۳ سانتی‌متر، پای عقب ۲/۵ تا ۳/۵ سانتی‌متر، طول گوش ۱ تا ۱/۵ سانتی‌متر و وزن ۳۵ تا ۱۶۰ گرم است. کوچک‌ترین گوشتخوار ایران است. بدنی کشیده و ظریف با گردنی بلند، سری باریک و تخت و اندامی کوتاه دارد. چشمان سیاه رنگ درشت و گوش‌های گرد و بزرگ دارد. کف رو است و دست و پاها ۵ انگشت با پنجه‌های تیز دارد. موهای پشت بدن قهوه‌ای شکلاتی تا قهوه‌ای کم رنگ و بخش‌های زیرین بدن سفید با خال‌های قهوه‌ای رنگ است. در مناطق سردسیر غرب و شمال غرب کشور در زمستان‌ها رنگ پشت کم رنگ و گاهی سفید می‌شود.

ویژگی‌های زیستی: به شدت تک‌زی است و نر و ماده غیر از فصل جفت‌گیری جداگانه زندگی می‌کنند. قلمرو یک نر معمولاً قلمرو چند ماده را در بر می‌گیرد. بسیار پر جنب و جوش است و در تمام ساعات شبانه روز دیده می‌شود. به راحتی از درخت بالا می‌رود و بخوبی شنا می‌کند. لانه دائمی دارد. از پستانداران کوچک، تخم و جوجه پرندگان، خزندگان، دوزیستان، حشرات و حیوانات اهلی مانند مرغ و خروس و کبوتر تغذیه می‌کند. پیش از حمله به شکار مسیر حرکت را زیر نظر گرفته و با حمله به گردن، طعمه خود را از پا در می‌آورد. در تمام طول سال قادر به جفت‌گیری است اما معمولاً در بهار و تابستان جفت‌گیری می‌کند. جفت‌گیری با جنگ نرها برای تصاحب ماده‌ها همراه است. زمانی که غذا فراوان است، ماده‌ها ممکن است بیش از یک بار در سال تولیدمثل کنند. دوره بارداری ۳۴ تا ۳۷ روز بطول می‌انجامد و ۴ الی ۷ و گاهی تا ۱۰ نوزاد بدون مو با چشم‌های بسته به وزن ۱ تا ۲/۳ گرم به دنیا می‌آورد. پس از ۴ روز کرک سفیدی سطح بدن نوزادان را می‌پوشاند و پس از ۲۶ الی ۳۰ روز چشم‌های خود را باز می‌کنند. به مدت ۶۰ روز از شیر مادر تغذیه می‌کنند و پس از ۳ تا ۴ ماه مستقل و بالغ می‌شوند. بیشترین طول عمر در طبیعت ۳ سال است اما در اسارت تا ۱۰ سال عمر می‌کنند.

زیستگاه، پراکنش و فراوانی: در انواع زیستگاه‌ها از جنگل‌های باز، اراضی کشاورزی، علفزارها، استپ‌ها و حتی مناطق نیمه بیابانی زیست می‌کند. به طور عمده در مناطق شمالی و غربی کشور پراکندگی داشته و از جمعیت به نسبت خوبی برخوردار است.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. هر ساله تعداد زیادی به دلیل خسارت رساندن به مرغداری‌ها توسط مردم محلی کشته می‌شوند. اطلاعات چندانی از این گونه در دست نیست و از این رو بررسی محدوده پراکندگی و وضعیت جمعیت آن در زیستگاه‌های مختلف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

49

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۲۹ تا ۳۸ سانتی‌متر، طول دم ۱۵ تا ۲۲ سانتی‌متر، طول کف پای عقب ۳ تا ۴/۵ سانتی‌متر، طول گوش ۱/۷ تا ۲/۷ سانتی‌متر و وزن ۴۰۰ تا ۷۰۰ گرم است. نرها بزرگ‌تر از ماده‌ها هستند. پوزه کوتاه و گوش‌های به نسبت بزرگ با انتهای سفید رنگ دارد. دم بلند، پاها کوتاه و پنجه‌ها بلند و قوی هستند. موهای بدن کوتاه ولی روی دم بلندتر است. نوار بالای چشم‌ها سفید، پایین چشم‌ها سیاه و اطراف دهان سفیدرنگ است. بالا و پایین بدن و پاها قهوه‌ای تیره است و پشت بدن و گردن با خال‌ها و نوارهای درشت زرد و کرم رنگ پوشیده شده است. دم قهوه‌ای تیره با یک نوار زرد رنگ در بخش‌های میانی است.

ویژگی‌های زیستی: تک‌زی و پنهان‌کار بوده و عمدتاً اوایل صبح و اواخر بعدازظهر فعال هستند. مرتب به بخش‌های مختلف گستره خانگی خود سر زده و در مواقع روبه‌رو شدن با هم‌نوعان خود بسیار خشن برخورد می‌کنند. هنگام خطر، روی پاها عقب می‌ایستند. بینایی قوی نداشته و عمدتاً به بویایی قوی خود اتکا دارند. با دستان خود زمین را حفر کرده و با چانه و پاها خود خاک را به عقب می‌رانند. از دندان‌های تیز خود نیز برای بیرون کشیدن اجسام سخت مانند ریشه‌ها بهره می‌گیرند. عمدتاً از جوندگان و همچنین پرندگان و تخم آنها، خزندگان، قورباغه‌ها و حشرات تغذیه کرده و حتی گاهی از علف و میوه نیز تغذیه می‌کند. گاهی اوقات لانه جوندگان را مورد استفاده قرار می‌دهد. لانه‌گزینی تأخیری دارند تا بتوانند توله‌های خود را در زمانی که طعمه فراوان است به دنیا آورند. تعداد توله‌ها در هر زایمان ۴ تا ۸ بوده و فقط مادر از توله‌ها مراقبت می‌نماید. چشم توله‌ها در سن ۳۸ تا ۴۰ روزگی باز شده و پس از ۵۰ تا ۵۴ روز از شیر گرفته می‌شوند. در ۶۱ تا ۶۸ روزگی از مادر مستقل می‌شوند. ماده‌ها در ۳ سالگی و نرها در یک سالگی بالغ می‌شوند. طول عمر در اسارت ۹ سال است.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در مناطق بیابانی باز، کویری و نیمه‌کویری و نواحی استپی زندگی کرده و از مناطق کوهستانی دوری می‌کند. در زمین‌های کشاورزی نیز دیده می‌شود. در شمال و غرب کشور و همچنین بخش‌هایی از شرق گزارش شده است.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «آسیب‌پذیر» (VU) فهرست سرخ IUCN و پیوست II کنوانسیون CITES قرار دارد. از وضعیت و پراکندگی این گوشتخوار اطلاعات چندانی قابل دسترس نبوده و بررسی جامع آن توصیه می‌شود.

Vormela peregusna

Marbled Polecat

زردبر

کردی: فسوس

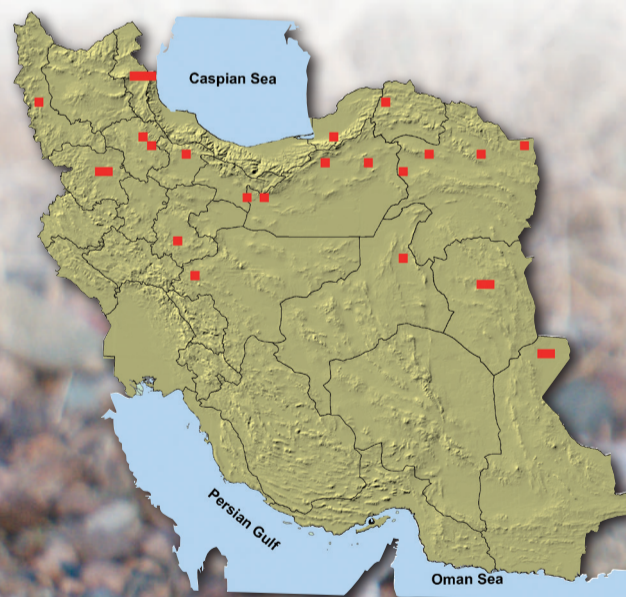

External Features: HB 29-38 cm, T 15-22 cm, HF 3-4.5 cm, E 1.7-2.7 cm, and W 400-700 gr. Males are larger than females. The muzzle is short and ears are noticeably large with white margins. The tail is long, limbs are short, and claws are long and strong. The fur is short on the body but longer on the tail. Black and white mark the face, with a black stripe across the eyes and white markings around the mouth. The pelage is dark brown on the dorsal, ventral, and on limbs and back of body and the neck mottled with irregular yellowish or cream spots and bands. The tail is dark brown with yellowish band in the mid-region.

Biological Features: The marbled polecat is solitary and secretive which is mainly active in early morning and evenings. It moves extensively through its home range and is usually very aggressive towards conspecifics. When alarmed, marbled polecats rise up on their legs. Their eyesight is weak and the species relies mainly on their well-developed sense of smell. Marbled polecats dig with their forelegs while pushing out the dirt with their chin and hind legs. They will use their teeth to pull out obstacles such as roots. They mainly feed on rodents and birds, eggs, reptiles, frogs, insects as well as grass and fruit. Sometimes, they use rodent burrows. Delayed implantation allows birth of cubs to be synchronized with favorable conditions, such as when prey is abundant. Litter size ranges from 4 to 8 cubs and only females care for the young. Cubs open their eyes at around 38-40 days, are weaned after 50-54 days, and leave their mother at 61-68 days. Females sexually mature at 3 months, males typically after first year. Life span is 9 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: Marbled polecats are found in open desert, semi-desert, and steppe areas and avoid mountainous regions. They have been also sighted in cultivated lands. These animals have been reported in northern, western, and also some parts of eastern Iran.

Conservation Status: The species is classified as "Vulnerable" (VU) by IUCN and listed in Appendix II of CITES. Little information is available on its status and distribution in Iran which necessitates more studies on the animal.

Meles meles Eurasian Badger

رودک (گورکن)

ترکمنی: سقار تورثق، کردی: چاله که، مازندرانی: ساتشی

External Features: HB 56-90 cm, T 15-20 cm, HF 9-11 cm, E 3-5.5 cm, SH 30 cm, and W 10-16 kg. The Eurasian badger is powerfully built with a small head, short and thick tail, narrow snout, small but quite visible ears, short neck, and short strong limbs. The bottoms of the feet are covered with soft hairs. The claws on the forelimbs are strong, elongated and have an obtuse end, which assists in digging. The fur on the back and flanks is long and coarse, generally silvery-gray in color. The belly and legs are black. Two black bands pass along the head, starting from the upper lip and passing upwards to the base of the ears. A wide white band extends between the two dark bands, from the nose tip through the forehead and crown.

Biological Features: Eurasian badgers live in social groups, or clans, of 4 to 12 adult individuals. Clans often consist of a dominant male, a dominant female, and their offspring. The dominant pair are generally the only individuals that successfully produce cubs, although all or most of the females often mate with the dominant male. They are secretive and nocturnal but sometimes get out of their sett for sunbathe or hunt during the day. Badgers inhabit setts, or systems of interlocking tunnels with nest chambers, toilets, and several entrances, that are inhabited for generations and continuously expanded. Sett chambers are frequently lined with grass, straw, leaves, or mosses and are well suited for hibernation. Badgers eat an extremely wide variety of foods including insects, other invertebrates, small mammals and reptiles, fruits and other plant matter, and carrion. Earthworms constitute the main prey items in many populations. They usually walk calmly except when in danger or threatened they can run fast. Badgers are able to stand and defend themselves fiercely with their strong teeth and claws. After mating, delayed implantation might occur for 3 to 10 month. Seven weeks after implantation 2 to 6 cubs are born. Their eyes open after one month and begin weaning at 2.5 month. Many badgers, especially females, never leave their family group. Longevity is 14 years in the wild and up to 16 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: Lives in forest, mountain, shrub land, steppes and semi-desert and also in farmland and agricultural fields and is relatively rare.

Conservation Status: This species is categorized as "Least Concern" (LC) by the IUCN. Few studies have been carried out on this carnivore in Iran and studies on its conditions in different habitats are required.

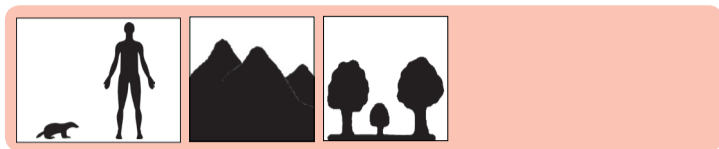

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۵۶ تا ۹۰ سانتی‌متر، طول دم ۱۵ تا ۲۰ سانتی‌متر، طول کف پای عقب ۹ تا ۱۱ سانتی‌متر، طول گوش ۳ تا ۵.۵ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۳۰ سانتی‌متر و وزن آن ۱۰ تا ۱۶ کیلوگرم است. جثه‌ای بزرگ و نیرومند، دم کوتاه و کلفت، پوزه باریک، گوش‌های کوچک ولی کاملاً قابل مشاهده، گردن کوتاه و دست و پای کوتاه و کلفت دارد. کف پا از موهای نرم پوشیده شده است. ناخن‌های دست بسیار بلند است که برای کندن و حفر زمین مناسب است. بدن پوشیده از موهای خشن و به نسبت بلند به رنگ خاکستری و زیر شکم و پاها سیاه است. دو نوار سیاه رنگ در دو طرف صورت از گوش‌ها تا نوک پوزه و نوار پهن سفید در وسط این دو نوار سیاه از پشت سر تا بالای پوزه امتداد دارد.

ویژگی‌های زیستی: معمولاً در قالب گروه‌هایی متشکل از ۴ تا ۱۲ بالغ زندگی می‌کنند. تنها یک نر و یک ماده غالب بوده و معمولاً فقط ماده غالب موفق به زادآوری می‌شود. مخفی‌زی و شب فعال بوده ولی ممکن است گاهی در روز برای آفتاب گرفتن یا شکار از لانه خارج شود. لانه‌ای طولانی با تونل‌های پرپیچ و خم و چندین سوراخ خروجی دارد. لانه در طول چندین نسل حفظ شده و با گذشت زمان توسعه می‌یابد. لانه با علف، کاه، برگ‌ها یا خزها مفروش می‌شود و برای خواب زمستانی بسیار مناسب است. از انواع غذاها مانند پستانداران کوچک، حشرات، سایر بی‌مهرگان، میوه‌ها، مواد گیاهی و لاشه جانوران تغذیه می‌کند. اما کرم خاکی غذای اصلی بیشتر جمعیت‌های این گونه را تشکیل می‌دهد. معمولاً آرام راه می‌رود مگر آنکه احساس خطر کند و یا مورد حمله قرار بگیرد. در این حالت می‌تواند با سرعت قابل توجهی بدود. البته در برابر هجوم شکارچیان به جای فرار ترجیح می‌دهد با دندان و پنجه‌های قوی از خود دفاع کند. پس از جفت‌گیری ممکن است لانه‌گزینی ۳ تا ۱۰ ماه به تأخیر بیفتد. با گذشت ۷ هفته پس از لانه‌گزینی، ۲ تا ۶ توله به دنیا می‌آید. چشمان توله‌ها پس از ۱ ماه باز شده و ۲/۵ ماه تحت مراقبت هستند. بسیاری از آنها به ویژه ماده‌ها هرگز والدین خود را ترک نمی‌کنند. بیشترین طول عمر در طبیعت ۱۴ سال و در اسارت تا ۱۶ سال عمر می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های جنگلی، کوهستانی، بیشه‌زارها، استپ‌های نیمه خشک و همچنین زمین‌ها و باغات کشاورزی زیست می‌کند و به نسبت کمیاب است. **وضعیت حفاظتی:** در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN قرار دارد. در مورد این گوشتخوار کمتر مطالعه شده و ارزیابی وضعیت آن در زیستگاه‌هایش ضرورت دارد.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۵۵ تا ۸۰ سانتی‌متر، طول دم ۱۶ تا ۲۳ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۲۳ تا ۲۸ سانتی‌متر و وزن ۵/۵ تا ۱۴ کیلوگرم است. نرها بزرگ‌تر از ماده‌ها هستند. بارزترین ویژگی ظاهری آنها این است که برخلاف سایر جانوران روی بدنشان روشن‌تر از زیر بدن است، بطوریکه رنگ بدن سیاه بوده و نوار سفید رنگی از بالای چشم‌ها تا انتهای دم امتداد دارد. رنگ نوار پشت بدن با افزایش سن به تیرگی می‌گراید. موها زبر و روی پاهای عقب و دم بلندتر است. به خوبی قادر به کندن زمین بوده و بدن نیرومندی دارند. گوش خارجی ندارند. پنجه‌های جلو ممکن است ۴۰ میلی‌متر طول داشته باشند.

ویژگی‌های زیستی: تک‌زی است، ولی ممکن است در گروه‌های کوچکی که حداکثر سه عضو داشته باشد، زندگی کند. بسیار پنهان کار بوده و شب‌ها در گستره خانگی خود به فعالیت می‌پردازد. رودک عسل‌خوار به‌خاطر علاقه زیادش به عسل به این نام خوانده می‌شود. در آفریقا رودک‌های عسل‌خوار با پرندهای به نام پرند عسل‌یاب همزیستی دارند. این پرند با یافتن کندوی عسل، از آنجا که به تنهایی قادر به استفاده از عسل نیست، شروع به خواندن آواز می‌کند. رودک عسل‌خوار به این آواز جذب شده و کندو را یافته و پس از دور کردن زنبورها هر دو مشغول خوردن عسل می‌شوند. همه چیزخوار است و غالباً از خزندگان، جوندگان، پرندگان و حشرات تغذیه می‌کند. حتی ممکن است از لاشه جانوران نیز تغذیه کند. گاهی اوقات نیز از میوه، ریشه و دانه گیاهان تغذیه می‌کند. ممکن است لانه‌گزینی تاخیری داشته باشند و پس از ۶ تا ۸ هفته ۱ و به ندرت ۲ توله به دنیا می‌آورند. ۵ تا ۸ سال در طبیعت و تا ۱۸ سال در اسارت زندگی می‌کنند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در انواع مناطق معتدله جنگلی و علفزار زیست می‌نماید و از مناطق به شدت خشک، گرم یا متراکم اجتناب می‌کند. در جنوب غربی ایران تا استان یزد و همچنین بخش‌هایی از استان گلستان گزارش شده است.

وضعیت حفاظتی: در طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و پیوست III کنوانسیون CITES است. اطلاعات چندانی از این گونه در دست نیست و از این رو، بررسی محدوده پراکندگی و وضعیت جمعیت آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

رودک (گورکن) عسل‌خوار *Mellivora capensis* Honey Badger (Ratel)

External Features: HB 55-80 cm, T 16-23 cm, SH 23-28 cm, and W 5.5-14 kg. Males are larger than females. The most distinguishing characteristic of the species is that contrary to other animals, the upper side of the body is lighter than lower. The body is black except for a large white band that covers the upper body, beginning at the top of the heads and extending to the base of the tails. The color of the upper band becomes darker with age. The hair is coarse and longer on hind legs and tail. Honey badgers are well adapted to their digging life style and have a powerful, stocky build, with no external ears. Fore claws may reach 40 mm in length.

Biological Features: Although mostly solitary, the honey badger may live in small groups of up to 3 individuals. It is a very secretive animal that actively moves throughout its home range at night. As suggested by their common and scientific names, honey badgers have always been associated with bees. These animals in Africa are symbiotic with honey-guide birds (*Prodotiscus* spp.) that, unable to obtain honey by itself guides the badger to the bee nest by singing. The badger is attracted to the song, locates the hive and breaks the hive open with its paws and disperses the bees allowing both badger and bird to feed on honey. The honey badger is omnivorous, feeding on reptiles, rodents, birds, and insects as well as, occasionally, on carrion, fruits, roots, and plant seeds. There may be delayed implantation and after a gestation period of 6-8 weeks 1, and rarely 2, cubs are born. They live 5 to 8 years in the wild and about 18 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: The honey badger inhabits a variety of temperate deciduous forests and grasslands and avoids extremely dry, warm and dense areas. It is reported from south west Iran up to Yazd province and also parts of Golestan province.

Conservation Status: The species is categorized as "Least Concern" (LC) by IUCN and listed in Appendix III of CITES. Scant information is available on this species in Iran therefore, studies on its distribution range and population status are needed.

Pusa caspica Caspian Seal

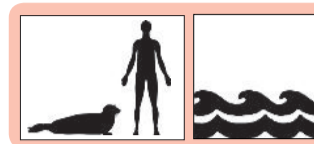
فک خزر

External Features: BL is about 140-150 cm and W 50-70 kg. It is the smallest seal in the world and is the only mammal inhabiting the Caspian Sea. The body is torpedo shape, the eyes are relatively large and the ears very small. The whiskers are thick and long and there are 5 fingers contained within the fore and rear flippers. The body is covered with short hairs (which change color with season and age) and faint spots on the upper parts of the body. With increasing age, as the color of the body becomes whiter, these spots become more numerous and darker. Caspian seals aren't quick on land but are fast swimmers with the help of their rear flippers. It can stay underwater for 15 to 30 minutes before surfacing to breathe.

Biological Features: Males and females live together in mixed-sex groups and migrate regularly driven by changes in water temperature. They spend summers in the southern parts of the Caspian Sea along the Iranian coastlines and in autumn migrate to the northern waters of the Russian coast. Their prey consists of small fish and mollusks. Caspian seals are dependent for reproduction on winter ice, which covers the shallow northern Caspian Sea between January and March. One or two pups are born after a gestation period of 11 months inside dens created by their mother inside the ice. Pups are protected from the cold by a white lanugo coat and weigh between 2.5 and 3 kg. They are nursed on milk with a high fat content (12%) for about one month to gain weight and develop blubber. Both sexes become sexually mature at around 6 years of age. Wolves (*Canis lupus*) and sea eagles (*Haliaeetus* spp.) prey on pups.

Habitat, Distribution and Abundance: This species lives at low densities only in the Caspian Sea and its associated rivers.

Conservation Status: The species is considered "Protected" by the Iran Department of Environment. Unfortunately, every year many seals are entangled in fishing nets and killed. The Iranian commercial fishery is likely responsible for deaths of an estimated 500 seals annually. Water pollution is another factor that reduces population of this carnivore. The Caspian seal has suffered from a 90% decline in its numbers in the last century. It is categorized as "Endangered" (EN) by the IUCN. Information on the species is scant and its conservation, especially in areas where industrial fishing is operating, is urgent.

ویژگی‌های ظاهری: طول بدن ۱۴۰ تا ۱۵۰ سانتی‌متر و وزن ۵۰ تا ۷۰ کیلوگرم است. کوچک‌ترین فک دنیا و تنها پستاندار آبی دریای خزر است. بدن دوکی شکل، چشم‌های به نسبت درشت، گوش‌های بسیار کوچک، سبیل‌های بلند و کلفت و ۵ انگشت در دست و پا دارد. سطح بدن پوشیده از موهای کوتاه (متناسب با فصل و سن رنگشان تغییر می‌کند) و خال‌های تیره رنگ در سطح پشتی بدن است (با افزایش سن این خال‌ها تیره‌تر و زیادتر و رنگ بدن نیز روشن‌تر می‌شود). در خشکی بسیار کم تحرک بوده ولی در آب با کمک پاها به سرعت شنا می‌کند. بیش از ۱۵ تا ۳۰ دقیقه زیر آب شنا می‌کند، اما پس از آن برای تنفس باید به سطح آب بیاید.

ویژگی‌های زیستی: گروهی شامل نرها و ماده‌ها با یکدیگر زندگی می‌کنند. مهاجرت سالانه منظمی براساس دمای آب دارد. تابستان را در جنوب دریای خزر (سواحل ایران) گذرانده و طی فصل پاییز به آب‌های شمالی (سواحل روسیه) مهاجرت می‌کند. غذای آن غالباً انواع ماهی‌های کوچک و نرم‌تنان است. برای زیامان و تولیدمثل به توده‌های یخی که تنها در شمال دریای خزر وجود دارد، وابسته است. پس از ۱۱ ماه، ۲ نوزاد در زمستان به دنیا می‌آورد. ماده برای به دنیا آوردن جنین ۲/۵ تا ۳ کیلوگرمی خود حفره‌ای دالان مانند زیر یخ حفر می‌کند. توله‌های تازه متولد شده کاملاً سفیدرنگ بوده و به منظور رشد سریع و تأمین یک لایه چربی در زیر پوست، در یک دوره کوتاه یک ماهه توسط شیر مادر که بسیار مقوی است (با چربی حدود ۱۲ درصد) تغذیه می‌شوند. در حدود ۶ سالگی بالغ می‌شوند. گرگ و عقاب‌های دریایی از توله‌های فک خزر تغذیه می‌کنند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در حوزه دریای خزر و رودخانه‌های منتهی به آن با تراکم نه چندان بالا زندگی می‌کند.

وضعیت حفاظتی: در زمره گونه‌های حمایت شده سازمان حفاظت محیط زیست قرار دارد. هر ساله تعداد زیادی فک در تورهای ماهی‌گیران گرفتار شده و از بین می‌روند (سالانه حدود ۵۰۰ فک در آب‌های ایران از این طریق کشته می‌شوند). آلودگی روزافزون دریای خزر نیز عامل اساسی دیگر در کاهش شدید جمعیت این گوشتخوار است. در صد سال گذشته جمعیت فک خزر ۹۰ درصد کاهش داشته است. به همین دلیل در طبقه «در معرض خطر انقراض» (EN) فهرست سرخ IUCN قرار دارد. در مورد این گوشتخوار کمتر مطالعه شده و حفاظت از آن، به ویژه در مناطقی که ماهیگیری صنعتی رواج دارد، نیازمند اقدامات جدی است.

58

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۱۴۰ تا ۲۵۰ سانتی‌متر، طول دم ۶ تا ۱۴ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۹۰ تا ۱۱۰ سانتی‌متر و وزن ۱۰۰ الی ۲۵۰ کیلوگرم است. بزرگ‌ترین گوشتخوار ایران است. نر و ماده هم‌شکل‌اند اما نر بطور مشخصی بزرگ‌تر و سنگین‌تر است. سر بزرگ، گوش‌ها کوچک و گرد، چشم‌ها ریز و دم بسیار کوتاه است. سطح کل بدن را موهای انبوه و یکدستی پوشانده است که معمولاً به رنگ قهوه‌ای اما گاهی تیره‌تر و یا روشن‌تر است. بچه‌ها قهوه‌ای تیره‌اند و گاهی در ناحیه سینه قسمت روشنی مانند خرس سیاه دارند. کف رو است و پاهای جلو و عقب هر دو دارای ۵ انگشت با ناخن‌های بلند و قوی است.

ویژگی‌های زیستی: زندگی انفرادی دارد اما توله‌ها تا حداکثر ۳ سالگی با مادر زندگی می‌کنند. غالباً شب‌گرد است ولی در روز نیز مشاهده می‌شود. در زمستان‌ها با کاهش دمای هوا و کاهش مواد غذایی به غاری که از قبل برای خواب زمستانی آماده کرده می‌رود و تمام زمستان را می‌خوابد. برخلاف قدرت بویایی بالا، بینایی ضعیفی دارد. همه چیزخوار است اما بخش عمده رژیم غذایی را مواد گیاهی تشکیل می‌دهد. همچنین از ماهی، مهره‌داران بزرگ و کوچک، حشرات، لاشه، دام‌های اهلی و زباله نیز تغذیه می‌کند. چند همسر هستند. جفت‌گیری در اوایل تابستان صورت می‌گیرد و لانه‌گزینی تأخیری دارد. دوره بارداری ۶ تا ۷ و گاهی تا ۹ ماه به طول می‌انجامد. معمولاً ۱ تا ۳ و به ندرت تا ۶ توله با وزن تقریبی ۳۰۰ الی ۵۰۰ گرم در طی خواب زمستانی به دنیا می‌آورد. نوزادان بسیار نارس متولد می‌شوند و به مدت ۳ ماه از شیر مادر تغذیه می‌کنند و به وزن ۱۵ کیلوگرم می‌رسند. آنها ۲ تا ۳ سال به مادر وابسته‌اند و در ۴ الی ۵ سالگی بالغ می‌شوند. بیشترین طول عمر در طبیعت ۲۵ تا ۳۰ سال اما در اسارت تا ۴۷ سال عمر می‌کنند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: در زیستگاه‌های جنگلی و کوهستانی یافت می‌شود. در اکثر مناطق کوهستانی رشته کوه‌های البرز و زاگرس و همچنین جنگل‌های خزر و ارسباران پراکندگی دارد و نسبتاً کمیاب است.

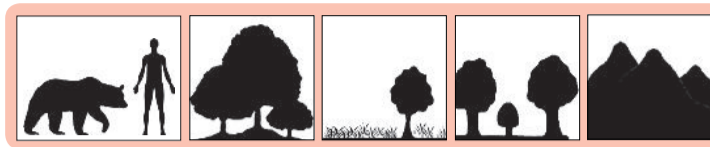
وضعیت حفاظتی: در زمره گونه‌های حمایت شده سازمان حفاظت محیط زیست، طبقه «کمترین نگرانی» (LC) فهرست سرخ IUCN و ضمیمه II کنوانسیون CITES قرار دارد. در اکثر مناطق پراکندگی این گونه در ایران، به دلیل آسیب به باغ‌ها، مزارع و گهگاه دام اهلی، توسط مردم محلی کشته می‌شود. کاهش تعارض میان انسان و خرس قهوه‌ای در ایران، نیاز به بررسی‌ها و اقدامات عملی بیشتری دارد.

Ursus arctos

Brown Bear

آذری: آبی، ترکمنی: قونقرآبی، کردی: ورج، مازندرانی: آش

External Features: HB 140-250 cm, T 6-14 cm, SH 90-110 cm, and W 100-250 kg. This is the largest carnivore in Iran. Male and female are similar but the male is conspicuously larger and heavier. The head is large, ears are small and round, eyes are small and the tail is very short. The body is covered with a dense fur that is usually brown and sometimes darker or lighter. Cubs are dark brown in color and sometimes have a lighter spot, like the black bear, on the chest. It is plantigrade, with 5 toes with long and strong nails on fore and hind feet.

Biological Features: This species is solitary but cubs accompany their mother for up to 3 years. It is mainly nocturnal but can be also observed during the day. As it gets colder in winter and food resources become less abundant, the brown bear hibernates in a cave. Its sense of sight is very poor compared with its sense of smell. It is an omnivorous animal but plant matter comprises a major part of its diets though it also feeds on fish, small and big vertebrates, insects, carrion, domestic animals and garbage. It is polygamous and copulation takes place in early summer. The gestation period is prolonged by delayed implantation and lasts for 6 to 7, and sometimes 9, months. Usually 1 to 3 cubs, rarely up to 6, are born during winter hibernation, weighing 300 to 500 grams. Newborn cubs are very immature and after three months of suckling their weight reaches 15 kg. Young depend on their mother for 2 to 3 years and become adult at the age of 4 to 5. Longevity in nature is 25 to 30 years but it can live up to 47 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: The brown bear lives in forested and mountainous habitats. It is distributed in most mountainous forested areas of Alborz, Zagros, Hyrcanian and Arasbaran and it is relatively rare throughout its range.

Conservation Status: The species is classified as a "Protected" by DoE, "Least Concern" by the IUCN and cited in Appendix II of CITES. Conflict over killing of domestic animals and destruction of farm and orchard crops leads to persecution and poaching of brown bears in Iran. Conflict reduction between human and brown bears in Iran needs more studies and practical actions.

58

Ursus thibetanus Asiatic Black Bear

خرس سیاه آسیایی

بلوچی: مَم، هُرس

External Features: HB 110-190 cm, T 7-10 cm, SH 70-100 cm, W 40-140 cm, 60-200 kg. This bear is smaller than the brown bear. The head is large, eyes are small and tail very short. The ears are rather large, rounded and wide-set. The body is covered with dense and shiny black fur and there is a white or cream V-shaped mark on the chest. A rare brown phase is sometimes observed. The species is plantigrade with 5 toes on both fore and hind feet. Long and sharp claws enable the black bear to climb trees.

Biological Features: This species is solitary and appears non-territorial. It is mainly nocturnal and uses caves, holes and crevices under rocks as dens. It is very good tree climber. It is omnivorous but mainly feeds on plant matter, particularly wild fruits (Pistachio, Olive, Mazari palm and *Ziziphus* spp), cultivated fruit (Date palm) and other plant materials such as grasses and Buds. It will feed on insects, especially wasps, small mammals and carrion and will attack livestock during periods of food scarcity. Home ranges overlap extensively, but females and young males avoid productive areas favored by adult males. Hibernation of this species in Iran needs to be studied, because bears are not observed during winter in some areas but are active in others. Mating takes place in late spring and early summer and as with the brown bear, delayed implantation is observed. Gestation is 6 to 7 month in captivity. Usually 1 to 3 cubs are born in winter which are weaned up to 1.5 month after they leave the den. They stay with their mother for two years and then become independent. Females can reproduce when they are 3 years old. Lifespan is 36 years in captivity.

Habitat, Distribution and Abundance: This species is found in arid mountainous areas mainly covered with open forests and scattered woodlands such as pistachio, olive, amygdals, Mazari palm and *Ziziphus*. It is found in southeastern Iran in Kerman, Hormozgan and Sistan and Baluchestan provinces in low numbers. Iran contains the westernmost global population of the Asiatic black bear.

Conservation Status: DoE considers this species as "Endangered" because of poaching and trapping of cubs that have drastically reduced numbers in Iran. The species is categorized as "Vulnerable" but the Baluchistan subspecies, distributed in Iran and Pakistan, is listed as "Critically Endangered" by IUCN. It is cited in Appendix I of CITES. Information on this species is scant and serious conservation planning and action is needed.

ویژگی‌های ظاهری: طول سر و بدن ۱۱۰ تا ۱۹۰ سانتی‌متر، طول دم ۷ تا ۱۰ سانتی‌متر، ارتفاع بدن ۷۰ تا ۱۰۰ سانتی‌متر، وزن ماده‌ها ۴۰ تا ۱۴۰ و نرها ۶۰ تا ۲۰۰ کیلوگرم است. از خرس قهوه‌ای کوچک‌تر است. سر بزرگ، چشم‌ها ریز و دم بسیار کوتاه است. گوش‌ها بزرگ، گرد و با فاصله از یکدیگر قرار دارند و به طور واضح از موها خارج شده‌اند. سطح بدن پوشیده از موهای انبوه به رنگ سیاه و نوار سفید یا کرم رنگی به شکل V بر روی سینه دارد. به ندرت نمونه‌هایی به رنگ قهوه‌ای نیز مشاهده می‌شود. کف رو است و پاهای جلو و عقب هر دو پنج انگشت دارد. ناخن‌ها بلند و تیز است که برای بالا رفتن از درخت بسیار مناسب است.

ویژگی‌های زیستی: زندگی انفرادی داشته و به نظر می‌رسد که قلمرو طلب نیست. عمدتاً شب‌گرد است و از غارها، حفره‌های به وجود آمده از ریختن صخره‌ها و شکاف زیر سنگ‌ها به عنوان لانه استفاده می‌کند. با مهارت بسیار زیادی از درخت بالا می‌رود. همه چیز خوار است اما عمدتاً از مواد گیاهی تغذیه می‌کند. بیشتر از میوه‌های وحشی (پسته، زیتون، داز و کنار) و باغی (خرما) و سایر قسمت‌های گیاهان مانند علف‌ها و جوانه‌ها تغذیه می‌کند. همچنین از حشرات به خصوص زنبورها، پستانداران کوچک و لاشه نیز تغذیه می‌کند. در زمان کمبود غذا به دام‌های اهلی حمله می‌کند. گستره‌های خانگی با هم همپوشانی دارد اما خرس‌های ماده و نرهای جوان از رفتن به مناطقی که خرس‌های نر بالغ حضور دارند اجتناب می‌کنند. زمستان خوابی این گونه در ایران نیاز به مطالعه دارد. در بیشتر مناطق زمستان‌ها مشاهده نمی‌شوند ولی در برخی مناطق فعال هستند. اواخر بهار و اوایل تابستان جفت‌گیری می‌کند و مانند خرس قهوه‌ای لانه‌گزینی تاخیری دارد. طول دوره بارداری در اسارت ۶ تا ۷ ماه است. معمولاً ۱ تا ۳ توله در زمستان به دنیا می‌آورد. توله‌ها تا ۱/۵ ماه پس از ترک لانه از شیر مادر تغذیه می‌کنند. حدود ۲ سال همراه با مادر بوده و سپس مستقل می‌شوند. ماده‌ها در سن ۳ سالگی قادر به زادآوری هستند. در اسارت تا ۳۶ سال عمر می‌کند.

زیستگاه، پراکندگی و فراوانی: زیستگاه خرس سیاه مناطق کوهستانی خشک است که عمدتاً با جنگل‌ها و درخت‌زارهای پراکنده پسته، بادام و زیتون وحشی، کنار و درختچه داز پوشیده شده است. در مناطق کوهستانی جنوب شرقی ایران، در استان‌های کرمان، هرمزگان و سیستان و بلوچستان با فراوانی بسیار پایین یافت می‌شود. ایران غربی‌ترین حد پراکندگی جهانی خرس سیاه آسیایی است. **وضعیت حفاظتی:** در زمره گونه‌های در خطر انقراض سازمان حفاظت محیط زیست قرار دارد. شکار و زنده‌گیری توله‌ها از مهمترین عوامل از بین رفتن این گوشتخوار در ایران است. این گونه در جهان در طبقه «آسیب پذیر» (VU) فهرست سرخ IUCN قرار دارد ولی زیر گونه بلوچستانی خرس سیاه (*U.t. gedrosianus*) که در ایران و پاکستان پراکندگی دارد، در طبقه «به شدت در خطر انقراض» (CR) است. در پیوست I کنوانسیون CITES قرار دارد. در مورد این گوشتخوار کمتر مطالعه شده و حفاظت از آن در محدوده پراکندگی آن نیازمند برنامه ریزی و اقدامات جدی است.

Family: Ursidae

خانواده: خرس‌ها

Order: Carnivora

راسته: گوشتخواران